

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY

TRADITIO ET EXCELLENTIA

FACULTATEA DE GEOGRAFIE
STR. CLINICILOR NR. 5-7
CLUL-NAPOCA, 400006
TEL: 0264-596116, FAX: 0264-597988
GEOGR@UBBCLUJ.RO
HTTPS://GEOGRAFIE.UBBCLUJ.RO

CONSILIUL JUDEȚEAN
BISTRIȚA-NĂSĂUD

CIF: 4347550, Municipiul Bistrița,
Piața Petru Rareș, Nr.1 CP.420080,
Tel: (40) 263/213657, Fax:
0263/214750, www.portalbn.ro
E-mail: cjbn@cjbn.ro

JUDEȚUL
BISTRIȚA
NĂSĂUD

Poarta Transilvaniei

PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD

**ETAPA I – ANALIZA ȘI PROGNOZA EVOLUȚIEI DEZVOLTĂRII TERITORIALE A
JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD. DIAGNOZA STADIULUI DE DEZVOLTARE
TERITORIALĂ A JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD
VOLUMUL I.5. ELABORAREA DIAGNOSTICULUI PROSPECTIV ȘI GENERAL AL
STADIULUI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD**

Livrabil I.5.2 – DIAGNOSTIC GENERAL

TABEL DE RESPONSABILITĂȚI

LIVRABIL I.5.2 – DIAGNOSTIC GENERAL

DENUMIRE PROIECT	Elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Bistrița-Năsăud	
ETAPA și FAZA PROIECT	ETAPA 1 – Analiza și prognoza evoluției dezvoltării teritoriale a Județului Bistrița-Năsăud. Diagnoza stadiului de dezvoltare teritorială a Județului Bistrița-Năsăud	
ACHIZITOR	CONSILIUL JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD Piața Petru Rareș, Nr. 1, Municipiul Bistrița, Jud. Bistrița-Năsăud	
RESPONSABIL PROIECT DIN PARTEA ACHIZITORULUI	Arh. Cristina-Annamaria KEREKES Arhitect-Şef al Județului Bistrița-Năsăud	
DIRECTOR PROIECT	NUME	SEMNĂTURĂ
	Şef lucr. dr. geogr.-urb. Ciprian MOLDOVAN Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F3, F5, G2, G9	
CONSULTANT ȘTIINȚIFIC	Acad. prof. univ. dr. geogr.-urb. BENEDEK Jozsef Expert RUR, simbol B, C, F1, F2, F3, F5, G2, G9	
ELABORATOR LIVRABIL	NUME	SEMNĂTURĂ
	Lector univ. dr. Ștefana-Alexandra-Diana VARVARI	
RESPONSABIL GIS	NUME	SEMNĂTURĂ
	Conf. univ. dr. geogr.-urb Titus-Cristian MAN Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F3, F5, G2, G9	
DATA	Octombrie 2025	

CUPRINS

CUPRINS.....	2
DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT	4
DISFUNȚIONALITĂȚI REZULTATE DIN ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE DIN PATJ BISTRIȚA-NĂSĂUD 2025	5
CONCLUZII PRIVIND DIAGNOSTICUL GENERAL - abordare integrată.....	30
Potențiale soluții de eliminare / atenuare a problemelor identificate - Priorități de intervenție	43
SURSE BIBLIOGRAFICE	71

LISTĂ ACRONIME

AJOFM - Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANANP – Agenția Națională pentru Aree Naturale Protejate
ANCPI – Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară
ANIF - Agenția Națională Pentru Îmbunătățiri Funciare
ANM – Administrația Națională de Meteorologie
ANRM - Agenția Națională a Resurselor Minerale
APM – Agenția pentru Protecția Mediului
CDI – Cercetare-Dezvoltare-Inovare
GAL - Grup de Acțiune Locală
HORECA - Hoteluri, Restaurante, Catering
INS – Institutul Național de Statistică
INHGA: Institutul Național de Hidrologie și Gospodărire a Apelor
ISU – Inspectoratul Județean pentru Situații de Urgență
ITC - Tehnologia informației și comunicațiilor
LMI – Lista Monumentelor Istorice
MADR - Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
ONG – Organizație neguvernamentală
PAAR – Planul de Analiză și Acoperire a Riscurilor
PATN – Planul de Amenajare a Teritoriului Național
PIB – Produsul intern brut
PNDR – Programul Național pentru Dezvoltare Rurală
PUG: Plan Urbanistic General
PUZ – Plan Urbanistic Zonal
RAN – Repertoriul Arheologic Național
RGA - Recensământul General Agricol
RPL – Recensământul Populației și Locuințelor
SGA – Sistemul de Gospodărire a Apelor
TEN-T - Rețeaua transeuropeană de transport
UATB – Unitate Administrativ Teritorială
UATB – Unitate Administrativ Teritorială de Bază
VAB - Valoarea adăugată brută

DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT

Diagnosticul general al teritoriului județului Bistrița-Năsăud a fost formulat pe baza diagnosticului prospectiv și a evaluării decalajului dintre situația actuală și cea considerată necesară pentru orizontul de timp stabilit. Acesta are ca scop integrarea rezultatelor analizelor situației existente din faza precedentă, în vederea evidențierii principalelor aspecte negative care afectează structurile socio-economice ale teritoriului județean, precum și a atuurilor și oportunităților de care acesta beneficiază. Se vor stabili relațiile dintre diferite domenii pentru a obține formulări sintetice ale unor probleme complexe în vederea stabilirii ierarhiei priorităților de soluționare a acestora, în funcție de gravitatea lor.

În formularea diagnosticului prospectiv și general sunt evidențiate obiectivele de mediu, precum și măsurile necesare pentru prevenirea, reducerea și compensarea posibilelor efecte negative semnificative asupra mediului, inclusiv măsurile de monitorizare, ca parte integrantă a documentației.

Pe baza problemelor identificate și a priorităților stabilite, vor fi identificate acțiunile și măsurile pentru asigurarea cerințelor prioritare în cadrul domeniilor-țintă analizate.

DISFUNȚIONALITĂȚI REZULTATE DIN ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE DIN PATJ BISTRIȚA-NĂSĂUD 2025

În etapa anterioară s-a elaborat analiza situației existente, în cadrul căreia au fost identificate o serie de disfuncționalități grupate pe domenii de dezvoltare. În continuare se prezintă, în formă sintetică aceste disfuncționalități, precum și potențialul existent la nivelul județului Bistrița-Năsăud pe domeniile de dezvoltare analizate în cadrul studiilor de fundamentare.

Domenii	Disfuncționalități / probleme
Cadrul natural și calitatea mediului	
<i>Substrat și substrat</i>	- Tendința de aridizare a climatului favorizează procesele de degradare a solului - Tendința de aridizare a climatului generează frecvența crescută a situațiilor de secetă pedologică. - Sunt afectate prin fenomene de supraumectare terenuri situate în cadrul a 15 UAT-uri.
<i>Componenta biotică</i>	- Diminuarea suprafețelor cu asociații vegetale naturale - Rezultat al extinderii suprafețelor luate în folosință agricolă, a celor artificializate prin extinderea intravilanelor și a unor activități economice (ex. Activități extractive, amplasarea de panouri fotovoltaice, etc.) - Fragmentarea habitatelor naturale - Rezultat al intervențiilor antropice (intravilane, elemente de infrastructură) - Invazia speciilor alogene - Fenomenul afectează cu precădere componenta vegetală (ex. <i>Ambrosia artemisiifolia</i>, <i>Acer negundo</i> și <i>Ailanthus altissima</i>, <i>Reynoutria japonica</i>). - Declinul biodiversității locale - Rezultat al abandonului suprafețelor agricole
<i>Calitatea aerului</i>	- Neprezentativitatea rețelei de monitorizare a calității aerului din județ.
<i>Calitatea apelor</i>	- Poluarea apelor cu ape uzate menajere .
<i>Gestiunea deșeurilor</i>	- Colectarea separată a deșeurilor este implementată doar parțial atât în mediul urban, cât și în mediul rural.
<i>Patrimoniul natural, arii naturale protejate și biodiversitate</i>	- Deficiențe în managementul ariilor naturale protejate, materializate în lipsa sau existența cu întârziere a planurilor de management aprobate pentru multe arii protejate, fragmentarea responsabilităților administrative între entități diferite și, implicit, neclarități în competențe și deficite de coordonare, capacitate redusă de monitorizare permanentă și actualizată in situ a stării habitatelor și speciilor, cu date parțiale sau necomplete, la care se adaugă o finanțare inadecvată sau neuniformă pentru administrarea eficientă a parcurilor și rezervațiilor. - Lipsa unei baze de date complete, inclusiv spațiale, cu ariile naturale protejate de interes județean/local;

	- Starea necorespunzătoare a unor habitate prioritare în multe arii protejate (stări nefavorabile, neidentificate sau în degradare), acompaniate de vulnerabilitatea speciilor prioritare, multe dintre ele în stare nefavorabilă sau cu tendință de scădere. Aceste deficiențe conduc la pierderea conectivității ecologice între habitate datorită fragmentării și presiunilor antropice. - Informare precară a proprietarilor de terenuri a căror terenuri se suprapun cu varii arii protejate, mai ales în cazul siturilor Natura 2000, în ceea ce privește activitățile permise; - Manifestarea unor presiuni antropice și amenințări directe asupra habitatelor și speciilor de interes conservative, precum pășunatul excesiv, necontrolat sau neadecvat în ariile protejate, exploatare forestieră neadecvată, inclusiv tăieri fără regenerare și folosirea de specii alohtone, fragmentarea habitatelor prin infrastructuri și dezvoltări neplanificate, turism necontrolat și activități recreative perturbatoare (vehicule motorizate, camping neautorizat), invazia și răspândirea speciilor invazive, degradare și poluare a mediului; - Impactul unor factori naturali și a unor fenomene extreme, precum incendii, avalanșe, furtuni, inundații, eroziune și colmatare; - Neadaptarea legislației sau implementarea insuficientă a normelor legale care reglementează ariile protejate și necesitatea actualizării și armonizării documentațiilor de management și a strategiei de conservare; - Sincope în ceea ce privește educația de mediu și implicarea comunităților locale în protejarea ariilor naturale..
Riscuri	
<i>Riscuri naturale și tehnologice</i>	- Existența riscurilor de accident și poluare complexă datorate activităților de prospectare și exploatare a resurselor de hidrocarburi din trecut; - Existența surselor și fenomenelor de poluare accidentale; - Existența unităților și amplasamentelor aferente în care se utilizează și transportă substanțe periculoase; - Insuficienta informare a populației din privind riscurile antropice și tehnologice.
<i>Riscurile legate de activitățile de exploatare minieră și petrolieră</i>	- Pondere importantă suprafețelor afectate de activitățile miniere la nivelul unor UATB-uri - Poziționarea haldelor de steril în imediata apropiere a unor linii de drenaj
Patrimoniul construit, peisaje	
<i>Monumente și ansambluri de arhitectură</i>	- Starea de conservare a unor monumente, în special biserici fortificate și conace, nu este monitorizată sistematic și actualizată. Se constată existența unor degradări incipiente, vizibile la nivelul componentelor structurale și decorative, care afectează imaginea arhitecturală și pot evolua spre procese de deteriorare accentuată în lipsa unor intervenții de întreținere și consolidare. - Monumente deja înscrise în LMI 2015 care se află într-o stare critică, fiind încadrate în categoria de pericol iminent, precolaps sau colaps.

	- Presiunea intervențiilor urbane contemporane asupra zonelor istorice. În Bistrița, Năsăud și Beclean, construcțiile noi intră în conflict cu țesutul istoric, atât prin înălțimi, cât și prin volumetrie. Lipsa unor reglementări stricte în PUG-uri, precum și aplicarea deficitară în procesul de edificare, accentuează fenomenul. - Intervenții fragmentare de restaurare. În diverse comune, monumentele au beneficiat de lucrări punctuale de restaurare, însă fără o strategie județeană coordonată. În consecință, se pierde coerența ansamblurilor. - Abordare limitată cu privire la punerea în valoare a arhitecturii tradiționale a satelor săsești și românești. Nivelul actual de protecție și promovare este minim, ceea ce conduce la alterarea progresivă a specificului local și la riscul uniformizării peisajului construit rural.
<i>Situri arheologice</i>	- Inaccesibilitatea și punerea în valoare deficitară a siturilor. Monumentele de arheologie clasate în Lista Monumentelor Istorice (2015) nu beneficiază, în prezent, de o valorizare corespunzătoare relevanței lor istorice și culturale. Atât obiectivele de categoria valorică A, cât și cele de categoria B sunt insuficient integrate în circuite de vizitare și interpretare, ceea ce limitează potențialul lor de includere în trasee turistice locale și regionale. - Corespondență deficitară între LMI și RAN. În ceea ce privește siturile arheologice înscrise în Repertoriul Arheologic Național (RAN), majoritatea se află în continuare fără o localizare precisă, fapt care îngreunează protecția și monitorizarea lor. În plus, procesul de identificare și de înscriere a unor noi obiective arheologice în Lista Monumentelor Istorice rămâne fragmentar, ceea ce generează un deficit de cunoaștere și de gestionare coerentă a resurselor arheologice. - Repertoriul Arheologic Național înregistrează pentru jud. Bistrița-Năsăud, 412 de situri arheologice. În LMI Bistrița-Năsăud 2015 sunt înregistrate 174 de situri arheologice. - Subdocumentarea arealelor cu potențial arheologic ridicat. Valea Someșului, zona Bârgăului și bazinul Ilișei nu sunt reprezentate adecvat în RAN, deși descoperirile indică prezențe arheologice consistente. Lipsa cercetărilor sistematice lasă aceste situri vulnerabile. Localități precum Spermezeu, Rodna sau Chiuza ilustrează aceste carențe. - Lipsa integrării descoperirilor în documentațiile urbanistice. În Bistrița, Năsăud și Beclean, planurile urbanistice generale nu includ complet siturile arheologice neclasate, fapt ce duce la pierderea controlului asupra zonelor cu potențial. Dezvoltările edilitare riscă să distrugă stratigrafia arheologică. Astfel, patrimoniul rămâne expus.
<i>Monumente de for public</i>	- Degradarea fondului statuar urban. Numeroase monumente de for public și memoriale din județ prezintă degradări cauzate de acțiunea factorilor naturali și de lipsa unor măsuri periodice de întreținere. Fenomenul se regăsește atât în mediul urban, cât și în

	cel rural, unde busturi, statui și plăci comemorative sunt expuse direct intemperiilor, fără protecție adecvată sau lucrări de conservare preventivă. Utilizarea unor materiale sensibile la variațiile climatice, combinate cu absența intervențiilor de mentenanță, determină procese accelerate de deteriorare, care afectează integritatea și valoarea estetică a acestor obiective. - Lipsa unei politici de integrare urbană. În numeroase spații publice, monumentele coexistă cu elemente de mobilier urban incoerente și cu rețele edilitare vizibile, ceea ce afectează calitatea estetică și urbanistică a cadrului construit. Lipsa unei concepții unitare de amenajare determină supraîncărcarea vizuală a spațiului și reduce capacitatea monumentelor de a fi percepute ca repere culturale și identitare. - Valorificare turistică insuficientă. Numeroase monumente memoriale dedicate unor personalități culturale nu sunt integrate în circuite tematice sau programe culturale coerente. În lipsa acestor conexiuni, obiectivele rămân izolate în spațiul urban sau rural, fără a genera fluxuri turistice, educaționale ori comunitare.
<i>Monumente memorial și funerare</i>	- Lipsa vizibilității și contextualizării. Numeroase monumente memoriale și funerare nu beneficiază de panouri explicative, de marcaje interpretative sau de integrare în trasee culturale. În absența acestor instrumente, ele rămân repere izolate în cadrul comunităților, fără a îndeplini o funcție educativă sau turistică. - Degradarea prin factori naturali și antropici. Numeroase cruci și plăci comemorative sunt afectate de procese de eroziune naturală și de acte de vandalizare, situație accentuată de fragilitatea materialelor utilizate. În lipsa unor lucrări de conservare și întreținere periodică, aceste obiective se confruntă cu un risc ridicat de deteriorare ireversibilă sau chiar de pierdere. - Neintegrarea în proiecte educaționale și turistice. În numeroase localități, mormintele colective și monumentele de război nu sunt incluse în circuite culturale sau programe de promovare. Absența acestor inițiative reduce vizibilitatea și valoarea istorică percepută a obiectivelor, limitându-le rolul educativ și comunitar.
<i>Zone construite protejate</i>	- Lipsa delimitărilor clare, a comunicării și a conștientizării cu privire la importanța Zonelor Construite Protejate. Absența reglementărilor lasă patrimoniul expus transformărilor. Aceasta favorizează intervențiile necontrolate. - Nivelul redus de comunicare și conștientizare în cadrul administrațiilor locale privind rolul ZCP pentru dezvoltarea sustenabilă a comunităților determină o slabă aplicare a principiilor de protecție. - Lipsa ghidurilor de bună practică și a programelor educaționale, atât în școli, cât și în comunități, conduce la un deficit de cultură a conservării patrimoniului construit, mobil și tehnic. - Fondul construit istoric este adesea afectat de intervenții inadecvate: extinderi urbane necontrolate, înlocuirea clădirilor tradiționale cu construcții noi lipsite de coerență stilistică sau

	utilizarea unor materiale improprii în zonele de protecție ale monumentelor. - Documentații urbanistice depășite. În numeroase localități, delimitările de Zone Construite Protejate nu sunt sprijinite prin documentații de tip PUZCP actualizate și funcționale. Reglementările existente, adesea depășite, nu mai corespund realităților teritoriale și urbanistice actuale. - Alterarea prin construcții moderne. În numeroase situații, ansamblurile istorice clasate sunt afectate de proximitatea noilor dezvoltări rezidențiale și a extinderilor urbane necontrolate. Absența unor mecanisme eficiente de reglementare urbanistică generează conflicte vizuale și funcționale între fondul construit tradițional și noile construcții. Această dinamică conduce la compromiterea coerenței istorice și la diminuarea valorii patrimoniale a ansamblurilor protejate
<i>UAT-uri cu concentrație mare de patrimoniu</i>	- În Lechința și Galații Bistriței, numărul mare de monumente depășește capacitatea administrativă locală. Lipsa resurselor conduce la întreținere deficitară. Aceste comune devin vulnerabile. - În Budacu de Jos și Chiochiș, deși există numeroase obiective, nu sunt accesate programe de restaurare. Resursele locale nu pot acoperi nevoile. Monumentele rămân expuse degradării. - În Uriu și Urmeniș, patrimoniul este fragmentat în teritoriu, ceea ce face dificilă gestionarea integrată. Obiectivele izolate sunt mai vulnerabile. Protecția devine inegală.
<i>Patrimoniu mobil</i>	- Colectarea și inventarierea incompletă limitează vizibilitatea. - Depozitarea necorespunzătoare creează riscuri de deteriorare. - Patrimoniul mobil nu este valorificat prin expoziții itinerante. Obiecte cu valoare identitară rămân inaccesibile comunităților rurale.
<i>Patrimoniu imaterial</i>	- Transmiterea tradițiilor este fragmentată. În numeroase comunități rurale, manifestările tradiționale de tip târg sau iarmaroc nu dispun de o strategie de promovare coerentă și integrată. - Modernizarea rurală reduce interesul generațiilor tinere pentru obiceiurile tradiționale. În numeroase comunități rurale, practicile coregrafice tradiționale înregistrează un declin vizibil. - Lipsa includerii patrimoniului imaterial în proiecte educaționale accentuează vulnerabilitatea. Simbolurile culturale asociate cu dansurile comunitare tradiționale nu beneficiază de o promovare sistematică, ceea ce reduce vizibilitatea lor în strategiile culturale actuale.
<i>Peisaje culturale</i>	- Numeroase zone rurale se confruntă cu parcelări necontrolate și cu intensificarea exploatărilor agricole, procese care afectează structura tradițională a teritoriului. - La nivel peisager și cultural, cadrul legislativ național nu oferă instrumente clare pentru delimitarea peisajelor și a peisajelor culturale, fie ele locale sau transfrontaliere, ceea ce împiedică integrarea acestora în strategiile de dezvoltare. Lipsesc trasee

	cultural-peisagistice coerente între ariile naturale protejate și obiectivele de patrimoniu antropic, iar intervențiile urbanistice recente au adesea un impact negativ asupra echilibrului dintre intravilan și extravilan. - Fenomenele antropice și naturale – defrișările, construcțiile în zone inundabile, transformarea terenurilor agricole și a pășunilor – contribuie la alterarea peisajelor culturale rurale, cu efecte ireversibile asupra identității comunităților. - În anumite zone montane, traseele turistice intersectează areale cu valoare arheologică și peisajeră, fără a fi însoțite de măsuri adecvate de protecție și gestionare.
Organizarea teritoriului	
<i>Rețeaua de așezări</i>	- Dezvoltarea inegală a localităților județului, contrastele dintre urban și rural continuând să se accentueze, iar disparitățile regionale continuă să crească. - În contrast cu regiunea Bistriței și a principalelor axe de dezvoltare, regiunile sudice (Câmpia Transilvaniei, în special) și vestice (Dealurile Ciceului, Dealurile Suplaiului, Dealurile Năsăudului) au înregistrat un declin demografic în ultimele decenii. - Cu excepția comunelor din apropierea centrelor urbane și a celor de pe principalele axe de comunicație, localitățile rurale nu au beneficiat de aceeași atenție din partea autorităților, rezultatul fiind o emigrație masivă spre mediul urban, ceea ce a condus la o contracție semnificativă a resurselor de muncă în mediul rural, la instalarea proceselor demografice de declin și îmbătrânire demografică, care au început astfel în unele sate încă din perioada comunistă. Declinul este cu atât mai accelerat cu cât acestea sunt mai izolate, mai depărtate de un centru urban sau de axă majoră de transport, fiind afectate și de procesul de îmbătrânire demografică. - Situația este foarte gravă din punct de vedere demografic, reflectând declinul economic din județ din perioada post-socialistă și, cel puțin deocamdată, această tendință de scădere va continua pe termen scurt și mediu, având în vedere că județul se confruntă cu rate negative ale sporului natural și migratoriu. - Dimensiunea demografică redusă a așezărilor rurale reprezintă una dintre caracteristicile de bază ale rețelei de localități din județul Bistrița-Năsăud, în ciuda faptului că în județ există și numeroase comune mari și foarte mari. Dimensiunea demografică redusă a acestor sate reprezintă un motiv serios de îngrijorare, deoarece aceste așezări se află la limita inferioară a subsistenței, fiind, în majoritatea cazurilor, supuse unor fenomene de risc, precum îmbătrânirea demografică, declinul demografic asociat cu cel socio-economic, infrastructura precară, lipsa celor mai elementare dotări, care toate împreună contribuie la o evoluție (sau mai degrabă involuție) de tip spirală negativă, fără oportunități reale de dezvoltare în sistem pe termen scurt.

	- Declinul demografic se reflectă și în neîndeplinirea criteriilor minimale definite de Legea 351/2001 pentru diferitele ranguri, completată cu Legea 100/2007. Astfel, orașele Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi abia depășesc pragul demografic minimal pentru un oraș, care, odată cu modificarea Legii 351/2001 prin Legea 100/2007, este de 10000 de locuitori. - Orașele din județul Bistrița-Năsăud nu au nivelul de dotare și echipare specific, prevăzut în lege. Dintre dotările care lipsesc orașelor din județul Bistrița-Năsăud se numără: cinematografele, tribunalul, spitalul, judecătoria, creșa, muzeul, sala de expoziții. - Nu mai puțin de 9 comune (15,5% din totalul comunelor) intră în categoria comunelor mici și foarte mici, având în prezent mai puțin de 1500 de locuitori, care este pragul demografic necesar pentru ca o comună nouă să poată fi înființată. Aceste comune mici sau foarte mici sunt localizate în general la distanță față de principalele axe și coridoare de transport, dar și față de principalele centre urbane, având astfel o conectivitate și o accesibilitate mai redusă, o infrastructură deseori deficitară, o populație îmbătrânită și în declin. - În 8 comune, respectiv Budești, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Leșu, Miceștii de Câmpie, Negrilești, Poiana Ilvei și Runcu Salvei, cabinetul de medicină de familie, echivalentul dispensarului medical, este de fapt un punct de lucru al unui medic dintr-o altă comună sau oraș, și nu există medic de familie în comună. Situația cea mai gravă este la Ciceu-Mihăiești, unde nu există cabinet medical de niciun fel, iar pacienții sunt înscrși la un medic de familie din altă comună (Petru Rareș). Farmaciile și punctele farmaceutice lipsesc în 4 comune (Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Dumitrița și Runcu Salvei). În comunele Runcu Salvei și Budacu de Jos nu există nicio bibliotecă. Situația terenurilor de sport este una dintre cele mai diverse, dar nu toate comunele mai dispun de un teren de sport amenajat. Situația oficiilor și agențiilor poștale este momentan una incertă la nivel național, acestea probabil urmând să dispară treptat de peste tot. - În special în mediul rural, se constată că rețelele tehnico-edilitare nu acoperă toată lungimea străzilor, populația este reticentă în a se branșa la rețelele nou-introduse, costurile mari fiind de natură să sperie populația sărăcită și îmbătrânită din satele de la periferia județului. - Unele localități periurbane, în special cele din apropierea municipiului Bistrița, au beneficiat de o creștere demografică în ultimii ani, așa cum este cazul comunelor Livezile, Budacu de Jos, Dumitra, Cetate, Șieu-Măgheruș, fără ca aceasta să se reflecte și într-o îmbunătățire la fel de semnificativă a gradului de dotare și echipare edilitară a acestor localități. - Se remarcă expansiunea constantă și uneori chiar spectaculoasă a suprafețelor incluse în intravilan, inclusiv în unele din localitățile componente ale municipiului Bistrița (Unirea, Viișoara). Dezvoltarea imobiliară nu a fost însă mereu însoțită și de dotările
--	---

	sociale și comerciale obișnuite în cazul unor noi cartiere de locuințe, astfel că, de multe ori, fenomenul de navetism s-a accentuat și datorită faptului că locuitorii din noile arii rezidențiale au fost nevoiți să se deplaseze în centrul localității sau în alte cartiere pentru cele mai elementare necesități, pe lângă deplasarea zilnică la și de la locul de muncă. - Noile cartiere rezidențiale nu au beneficiat de fiecare dată de o infrastructură adecvată și nu sunt toate deservite de mijloacele de transport în comun, rezultând o utilizare aproape exclusivă a transportului individual cu mașina, ceea ce generează noi probleme privind traficul (cu ambuteiajele aferente) și poluarea excesivă.
Infrastructuri tehnice majore	
<i>Gospodărirea apelor, alimentare cu apă potabilă și canalizare</i>	- Insuficiența lucrărilor de reabilitare și întreținere a îndiguirilor și regularizărilor existente; - Lipsa sistemului centralizat de alimentare cu apă în unele din localitățile rurale; - Lipsa sistemului centralizat de canalizare și epurarea apei uzate în localitățile rurale pierderi mari de apă potabilă distribuită spre consum; - Funcționarea stațiilor de epurare a apelor uzate din localitățile urbane în condiții necorespunzătoare normelor de calitate în vigoare. - Pierderi de apă: din cauza conductelor vechi, o parte semnificativă din apă se pierde pe traseu (estimările variază între 20–30%). - Zone fără acoperire: aproximativ 30% din populația județului, în special din satele izolate, nu este racordată la o rețea centralizată. - Presiune scăzută în zonele înalte: în comunele cu relief accidentat, presiunea apei este uneori insuficientă, necesitând stații de repompare. - Variații sezoniere ale consumului: în zonele turistice sau agricole, consumul poate varia puternic, ceea ce necesită flexibilitate operațională. - Datorită diminuării veniturilor locuitorilor din mediul rural, a avut ca și consecință negativă, o rată foarte mică de bransare/racordare la sistemul public de alimentare cu apă și canalizare.
<i>Îmbunătățiri funciare</i>	- Infrastructura de îmbunătățiri funciare este în mare parte învechită și scoasă din uz, gradul de utilizare fiind sub 20% din potențial. - Lipsa investițiilor și inexistența unor organizații funcționale ale utilizatorilor de apă pentru irigații fac imposibilă exploatarea la scară extinsă a sistemelor. - Inundațiile afectează periodic luncile Someșului și Bistriței, punând în pericol cca. 12.000 ha de terenuri agricole și localități riverane. - Fragmentarea excesivă a proprietății funciare reduce eficiența intervențiilor tehnice.
<i>Distribuția energiei electrice</i>	- Liniile de transport a energiei electrice, realizate la începutul anilor 80 nu au beneficiat de reparații capitale. Starea tehnică a

	unora este necorespunzătoare, unele echipamente și materiale prezentând un grad înaintat de uzură, caracteristici tehnice depășite. - Majoritatea echipamentelor primare și secundare din stațiile de transformare au o uzură fizică morală înaintată. Sistemele de tel conducere zone din localitățile urbane, rețelele electrice subterane nu sunt sistematizate. Astfel, unele lucrări de intervenție la rețelei de apă- canal duc la deranjamente în rețeaua electrică și invers. Iluminatul public este deficient în multe localități ale județului (atât rurale cât și urbane). - Există localități în care extinderea extravilanului, a condus la construirea unor cartiere de locuințe unde autoritățile locale trebuie să asigure alimentarea cu energie electrică..
<i>Energie regenerabilă</i>	- Valoare redusă a investițiilor: multe proiecte punctuale, dar puține proiecte integrate la nivel comunal/județean. - Limitări de rețea (distribuție): posturi de transformare saturate, costuri mari de întărire, timp lung de avizare. - Lipsă de agregare a consumului termic public. - Deficit de competențe pentru operarea instalațiilor (MHC, biogaz, pompe de căldură). - Condiționalități de mediu stricte (microhidro, biomasă). - Finanțare necorelată cu calendarul proiectelor locale.
<i>Rețeaua de transport gaze naturale</i>	- Conductele de transport gaze au o vechime de peste 20 de ani, fiind necesare lucrări de intervenție și reabilitare. - Stațiile de reglare, măsurare cu durata de viață normală depășită, (cca) 29% din numărul lor, necesită lucrări de modernizare și reabilitare. - Rețelele de distribuție au o vechime de peste 15 ani, necesitând lucrări de reabilitare. - Nerespectarea distanțelor minime de siguranță față de aceste conducte. Această situație a apărut după 1989 ca urmare a realizării construcțiilor în zone nou incluse în intravilan sau chiar în extravilan. - Depășirea duratei normale de funcționare la conductele de repartiție/distribuție constituie o disfuncționalitate care este accentuată de caracterul acid al terenului, ceea ce conduce la corodarea conductelor, la creșterea pericolului de explozie. - Insuficienta contorizare la nivel de consumator de gaze naturale constituie o disfuncționalitate care se manifestă din ce în ce mai accentuat odată cu creșterea prețului gazelor, cu apariția de noi consumatori în cadrul sistemelor existente.
<i>Telecomunicații</i>	- Principala disfuncționalitate constă în serviciile de telefonie mobilă care înregistrează deficiențe de calitate în anumite zone ale județului.
<i>Salubritate și managementul deșeurilor</i>	- Folosirea neadecvată de către utilizatori a infrastructurii de colectare separată a deșeurilor, prin colectarea incorectă a fracțiilor de deșeuri, conduce la randamente scăzute în stația de sortare;

	- Datorită mecanismului financiar aplicat pentru încasarea prestației privind serviciul de salubritate, nu se cunosc cu exactitate cantitățile de deșeuri colectate de la populație și de la agenți economici, ele fiind apreciate de operatorul de salubritate. - Scăderea în perioada studiată, la nivel județean, a procentului de colectare separată a deșeurilor voluminoase și de construcții și demolări; - Scăderea în perioada studiată, la nivel județean, a cantităților de deșeuri din parcuri și grădini, piețe; colectarea deșeurilor se realizează doar în mediul urban, de către servicii ale primăriilor, a căror activitate nu este monitorizată; - Colectarea separată a deșeurilor biodegradabile se realizează doar sporadic, pentru deșeurile verzi din parcuri și grădini și în campaniile bianuale de curățenie (primăvara și toamna), iar deșeurile colectate sunt ne semnificative în contextul capacității proiectate a stației de compostare. - Timiditatea autorităților administrației publice locale în amendarea cazurilor de depozitări necontrolate a deșeurilor municipale și de colectare neconformă a deșeurilor pe categorii, cu impact negativ asupra mediului. - Nivelul încă scăzut de educare a populației în ceea ce privește impactul gestionării necorespunzătoare a deșeurilor asupra mediului și legătura strânsă dintre o gestionare eficientă a acestora și conservarea resurselor naturale promovată prin principiile economiei circulare. - Insuficienta promovare și cunoaștere a măsurilor de la vârful ierarhiei deșeurilor: prevenirea generării deșeurilor și pregătirea pentru reutilizare. - Slaba implicare a autorităților administrației publice locale în aplicarea unor măsuri de stimulare / cointerese a populației pentru colectarea selectivă. - Apariția unor disfuncționalități în funcționarea lanțului „colectare – valorificare” a deșeurilor, datorate în principal inexistenței unor facilități fiscale pentru operatorii economici care activează în acest domeniu.
Căi de comunicații și transport	
<i>Transport rutier</i>	- Avansarea destul de greoaie în ceea ce privește construcția de noi drumuri (variante ocolitoare) și suprasolicitarea infrastructurii rutiere prin tranzitarea drumurilor naționale sau județene prin intravilanul localităților urbane. - Lipsa autostrăzilor, având ca efect intensificarea nejustificată a traficului rutier pe drumurile neadecvate transporturilor inter-regionale și internaționale. - Stare de viabilitate rea a unor sectoare de drumuri naționale. - Drumuri comunale în stare precară: un procent semnificativ din drumurile comunale sunt neasfaltate sau au asfalt deteriorat, afectând mobilitatea și siguranța circulației. - Calitatea precară a unor lucrări de artă la nivelul drumurilor naționale și județene.

	- Calitatea precară a spațiilor de parcare, oprire și staționare de pe drumurile naționale. - Slaba deservire cu stații de încărcare pentru vehiculele electrice la nivelul drumurilor naționale. - Suprasolicitarea infrastructurii rutiere la nivelul localităților urbane.
<i>Transport feroviar</i>	- Calitatea dotărilor din stațiile feroviare. - Existența sectoarelor de cale ferată scoase din funcțiune. - Viteză de circulație pe calea ferată mult mai scăzută decât prevăd standardele europene, din cauza stării avansate de uzură a rețelei feroviare. - Declinul transportului feroviar în favoarea transportului rutier.
<i>Infrastructura aeriană</i>	- Lipsa unui aeroport: județul nu dispune de aeroport, limitând accesul rapid la transportul aerian.
<i>Transport public județean</i>	- Gradul de acoperire cu servicii de transport public intrajudețean este diferențiat. - Existența unui număr însemnat de localități neconectate la rețeaua de transport public intrajudețean realizat prin curse regulate sau la rețeaua de cale ferată.
<i>Transport nemotorizat</i>	- Rețeaua de piste pentru biciclete este insuficientă.
<i>Transport intermodal și multimodal</i>	- Lipsa dotărilor și amenajărilor specifice unui terminal multimodal în municipiul Bistrița.
Structura socio-demografică	
<i>Structura demografică</i>	- Tendința de scădere a populației. Chiar dacă la recensământul din anul 2021, populația a fost ușor mai ridicată în comparație cu cea din anul 2011, luând în considerare modul în care evoluează parametrii demografici precum natalitatea și mortalitatea în ultimii ani, declinul demografic se va relua. - Îmbătrânirea demografică este totodată corelată cu scăderea populației tinere. Ponderea populației vârstnice (de 65 ani și peste) este de 16,77%, depășind puțin ponderea populației tinere (0-14 ani), care este de 15,77%. - Populația cea mai îmbătrânită din județ se localizează în comunele din sudul județului, îndeosebi în Câmpia Transilvaniei, unde ponderea populației vârstnice (de 65 de ani și peste) depășește în cea mai mare măsură 20%, dar și în vest. - Ponderi ridicate ale populației vârstnice se înregistrează și în cadrul orașelor: Năsăud (17,91%) și municipiul Bistrița (16,76%). Acest fapt demonstrează că îmbătrânirea demografică nu mai este un fenomen prezent doar în mediul rural. În aceste cazuri, una din explicații ar fi migrația populației tinere și adulte din ariile urbane spre ariile periurbane. - În ceea ce privește emigrația, aceasta este caracteristică grupelor de vârstă cuprinse între 15 și 44 de ani, fapt care afectează direct nu doar structura pe vârste, ci și rata natalității, deoarece o parte dintre cei emigrați își întemeiază familii în altă parte. Valorile surprinse de-a lungul anilor nu sunt mici, motiv pentru care

	situația este și din această perspectivă una îngrijorătoare. Se pot remarca de-a lungul anilor valori de peste 10‰. În perioada analizată, cea mai mare valoare a fost înregistrată în anul 2024 (18,18‰). În ultimii ani, valorile s-au menținut peste 17‰. Cu atât mai mult, sporul migratoriu negativ de-a lungul anilor dovedește și numărul mare de migranți spre exterior. - După anul 2000, rata natalității a scăzut în județul Bistrița-Năsăud sub 12‰ în fiecare an, iar după anii 2020, rata natalității a scăzut la valori sub 10‰ cu excepția anului 2021, când s-a înregistrat puțin peste 10‰ (10,25‰). Amintim inclusiv centre urbane precum municipiul Bistrița și orașul Beclean, unde se înregistrează valori foarte scăzute, sub 8‰ și sub media județeană. Situația este cu adevărat îngrijorătoare, mai ales în cazul orașelor, care ar trebui să aibă o structură mai echilibrată pe grupe de vârstă, care să permită o natalitate mai ridicată. - Creșterea ratei mortalității din ultimii ani, corelată cu scăderea ratei natalității respectiv a fertilității în aceeași perioadă, a determinat o scădere a ratei sporului natural, care a ajuns la valori negative, respectiv -1,6‰ în 2024. Deși este posibil ca această situație să se datoreze (și) perioadei de pandemie, trebuie tras un serios semnal de alarmă cu privire la potențialul demografic al județului Bistrița-Năsăud, mai ales că toate elementele converg spre o accelerare a proceselor actuale, cu consecințe dintre cele mai grave pe termen lung.
<i>Locuire</i>	- Noile cartiere rezidențiale (și implicit noile locuințe) nu sunt întotdeauna construite pe măsura așteptărilor, dar cererea foarte mare pentru locuințe noi a creat premisele unor derogări de la niște standarde de calitate, care nu ar trebui permise. - În plus, fenomenul de suburbanizare, care este un rezultat al acestei dezvoltări imobiliare, atrage după sine alte posibile probleme, care ar putea să aibă drept consecință o scădere a calității vieții, în total contrast cu nivelul de expectativă al populației.
Infrastructuri de servicii publice	
<i>Educație</i>	- Din punct de vedere al infrastructurii de educație, doar municipiul Bistrița, orașele Năsăud și Sângeorz-Băi, respectiv comunele Lunca Ilvei și Rodna dețin învățământ antepreșcolar (creșe). Multe clase nu au număr suficient de elevi, atât la nivel primar, cât și la nivel gimnazial, însă la nivel primar situația este cu atât mai alarmantă. Conform datelor oferite de Inspectoratul Școlar Județean Bistrița-Năsăud, în comuna Braniștea, numărul elevilor din învățământul primar este 15 ceea ce înseamnă că există clase cu predare simultană. - Clădirile unităților de învățământ sunt relativ vechi, marea majoritate datând din secolul al XX-lea, dar există și clădiri mai vechi (chiar de importanță istorică). - În mediul rural, numărul de laboratoare este redus, unele unități de învățământ având doar 1-2 laboratoare, iar în multe cazuri chiar niciunul. Situația este și mai problematică în cazul atelierelor

	școlare, care sunt în total 109 la nivelul întregului județ, respectiv 0,89 ateliere școlare / unitate de învățământ. Cu o singură excepție, atelierele școlare există doar în unitățile de învățământ din mediul urban. - Un număr mare de unități de învățământ din mediul rural nu au nici teren de sport. Sălile de gimnastică sunt și mai puține, multe comune având maximum una. În și mai multe unități administrativ-teritoriale, nu există săli de gimnastică în cadrul unităților de învățământ. - Din punct de vedere al personalului didactic, unele unități de învățământ au puține cadre didactice, cu un minim absolut în Ciceu-Mihăiești, unde există 6 cadre didactice, și cu altă situație asemănătoare, sub 10 cadre didactice, la Milaș (9 cadre didactice).
<i>Sănătate</i>	- Din perspectiva infrastructurii de sănătate, majoritatea comunelor (98,28%) nu dispun de cabinete medicale de specialitate. Astfel, populația rurală este nevoită să se deplaseze la ambulatoriile spitalelor sau la cabinetele medicale de specialitate din orașele mai mari. - Orașul Sângeorz-Băi nu deține spital și are un singur cabinet medical de specialitate. Comunele Târlișua, Runcu Salvei, Uriu, Braniștea, Ciceu-Mihăiești, Chiochiș, Sânmihaiu de Câmpie, Miceștii de Câmpie, Silivașu de Câmpie, Budești, Șintereag, Poiana Ilvei, Leșu, Ilva Mare, Lunca Ilvei și Monor nu au nici cabinet de specialitate, nici cabinet de medicină de familie, motiv pentru care cetățenii din aceste comune sunt nevoiți să se deplaseze în comunele învecinate pentru rezolvarea problemelor medicale. - Există totuși situații în care medicul de familie dintr-o comună prestează servicii și în altă / alte comune ceea ce înseamnă că localnicii comunei / comunelor respective nu dispun de servicii medicale zilnic, doar în anumite zile din săptămână și în anumite intervale orare. - În mediul rural, 38 de comune (65,5% din numărul total de comune din județ) dispun de un cabinet stomatologic, fiind vorba de comunele cu o populație mai numeroasă. Multe din ele se rezumă doar la un singur astfel de cabinet. - Întrucât nu toate comunele au farmacie, situația este dificilă pentru populația vârstnică, mai vulnerabilă. - Trei comune, Ciceu-Mihăiești, Runcu Salvei și Monor, nu dispun de personal sanitar mediu, iar majoritatea comunelor au mai puțin de 10 persoane din această categorie (86,2%). - Se remarcă totodată și lipsa serviciilor de îngrijire la domiciliu în multe areale puternic îmbătrânite, acestea fiind prezente doar în municipiul Bistrița.
<i>Servicii sociale</i>	- Se constată lipsa unui compartiment specializat (Serviciu sau Compartiment de Asistență Socială) în 43 de comune. - Serviciile Publice de Asistență Socială se confruntă cu lipsa personalului calificat, volumul mare de lucru, fonduri insuficiente raportate la nevoile existente și lipsa serviciilor în comunitate, cu precădere a serviciilor de prevenire.

	- Se remarcă totodată și absența unor servicii rezidențiale pentru vârstnici în majoritatea arealelor care, sunt cele mai afectate de îmbătrânirea demografică din județ.
<i>Sport</i>	- Analiza structurilor sportive pe medii de rezidență indică o discrepanță mare între mediul urban și cel rural, acesta din urmă beneficiind de prezența a doar 21,1% din totalul structurilor sportive existente la nivelul județului Bistrița-Năsăud. Cele 34 de structuri sportive existente în mediul rural acoperă doar 21 din cele 58 de comune ale județului, așadar, gradul de acoperire cu structuri sportive în mediul rural este de 36,2%. - Principala problemă existentă în domeniul sportului la nivelul județului Bistrița-Năsăud este reprezentată de slaba dezvoltare a infrastructurii sportive, atât în ceea ce privește numărul de baze sportive, cât și în ceea ce privește starea acestora. De exemplu, multe baze sportive sunt nefuncționale sau în paragină. - Deși cerința pentru practicarea sportului de masă este mare, copiii și părinții lor au anumite standarde pe care le urmăresc în momentul în care aleg un anumit sport, astfel că trebuie găsite soluții pentru asigurarea unor condiții minime, inclusiv de igienă, în cadrul bazelor sportive, astfel încât copiii să fie atrași de practicarea sporturilor. - Și în ceea ce privește sportul de performanță, condițiile ar putea fi îmbunătățite, astfel încât sportivii să beneficieze de condiții similare cu cele ale sportivilor din alte țări. De exemplu, la nivel național și implicit în județul Bistrița-Năsăud, nu există baze pentru refacerea organismului după efort. În lipsa unei infrastructuri adecvate, accesul pentru practicarea sportului de performanță și a sportului de masă este limitat, iar dezvoltarea acestui domeniu este afectată semnificativ.
<i>Agrement</i>	- Infrastructura de agrement din județul Bistrița-Năsăud este deficitară, în special în raport cu cererea existentă. De exemplu, există un număr mic de pârtii de schi și dotate insuficient, insuficiente trasee pentru cicloturism, insuficiente trasee marcate pentru drumeții (și marcaje vechi, uneori greu vizibile sau chiar deja dispărute în anumite zone), insuficiente spații verzi, amenajate pentru agrement, atât în centrele urbane, cât și în mediul rural.
<i>Cultura</i>	- Interesul tot mai scăzut pentru anumite forme de cultură (mai ales cele tradiționale), fapt care este susținut statistic de datele care indică o scădere a numărului de vizitatori în unele muzee, de cititori în biblioteci, sau de spectatori la anumite spectacole. - Perioada de pandemie a fost una deosebit de dificilă pentru multe instituții culturale (teatre, cinematografe, filarmonică, biblioteci, muzee), care au fost nevoite să se "reinventeze", cel puțin temporar, sau să limiteze accesul, uneori chiar să închidă, tot temporar, porțile publicului larg, fapt care a însemnat o lovitură în plus pentru cultură. Multe festivaluri, turnee, concerte, au fost de asemenea anulate. Situația a revenit între timp la normal, dar

	unele consecințe ale perioadei pandemice se vor resimți și pe termen mediu. - În unele localități care dețin muzee și colecții publice, numărul de vizitatori este foarte redus, chiar la mai puțin de 100 de vizitatori anual, ceea ce pune sub semnul întrebării sustenabilitatea acestor instituții și capacitatea acestora de a atrage potențiali turiști. - Unele comune nu dețin bibliotecă (Runcu Salvei și Budacu de Jos), iar multe dintre acestea au doar o bibliotecă școlară, inaccesibilă publicului larg (Coșbuc, Livezile, Telciu, Spermezeu, Rebra, Poiana Ilvei, Petru Rareș, Miceștii de Câmpie, Silivașu de Câmpie). De asemenea, există cazuri în care, deși există bibliotecă, nu există personal angajat. - În paralel cu scăderea numărului de biblioteci, a scăzut și numărul de volume existente în biblioteci. Numărul de cititori activi, înregistrați ca atare la bibliotecile din județul Bistrița-Năsăud, a scăzut dramatic în ultimii ani.
<i>Religie</i>	- Există lăcașuri de cult a căror funcție religioasă a devenit mai puțin importantă, în măsura în care credincioșii aparținând cultului respectiv au dispărut aproape complet. Este cazul, îndeosebi, a bisericilor evaghelice de confesiune augustană, care au deservit majoritatea locuitorilor de etnie germană (sași) din județul Bistrița-Năsăud, și din care, în momentul de față, a rămas un număr extrem de redus de enoriași. Bisericile evanghelice de confesiune augustană au așadar mai degrabă o importanță culturală, istorică și turistică, și mai puțin una religioasă, în condițiile în care serviciul religios se mai oficiază doar cu ocazii deosebite în unele dintre ele, mai ales în mediul rural. - Într-o situație similară, poate chiar mai gravă, se află și sinagogile, care sunt în număr mult mai mic, mai exact a mai rămas doar una (în municipiul Bistrița). Având în vedere numărul extrem de mic de evrei, și aceasta are momentan mai degrabă o funcție cultural-istorică decât una religioasă.
<i>Ordine publică, Securitate, pază, protecție și intervenții în situații de urgență</i>	- Poliția de proximitate (Poliția Locală) s-a înființat doar în municipiul Bistrița și în cele trei orașe și comuna Prundu Bârgăului, celelalte comune nu beneficiază de asemenea servicii. - În ceea ce privește infrastructura fizică propriu-zisă, respectiv unele clădiri care adăpostesc diferitele instituții de ordine publică, securitate, pază și protecție și intervenții în situații de urgență, se constată o anumită uzură fizică și morală a acestora, având în vedere că multe au fost construite în perioada comunistă, iar unele chiar mai demult.
Structura activităților economice	
<i>Context macroeconomic</i>	- PIB-ul pe locuitor al județului este mai mic decât media regională, cea națională și cea europeană. - Ritmul de creștere a VAB generate pe plan județean este inferior celui înregistrat la nivel regional și național. - Structura VAB este dezechilibrată: în afara industriei, predomină sectoarele cu valoare adăugată redusă (comerț, transporturi, HORECA, construcții, tranzacții imobiliare), iar domeniile

	strategice pentru tranziția verde, digitalizată și bazată pe cunoaștere (IT&C, servicii financiare, cultură) au ponderi foarte mici. - Comerțul exterior al județului Bistrița-Năsăud înregistrează un deficit comercial tot mai mare, determinat de scăderea exporturilor și creșterea importurilor. - Atractivitatea județului pentru investițiile străine este redusă, acesta deținând numai 0,6% din firmele cu capital străin și 0,2% din capitalul străin subscris la nivel național.
<i>Mediul de afaceri / Antreprenoriat</i>	- Activitatea antreprenorială din județ este slab dezvoltată, numărul profesioniștilor activi reprezentând doar 1,5% din totalul național, iar densitatea acestora situându-se sub media regională și ușor sub media națională. - Puțin peste o treime din profesioniștii înregistrați legal în județ sunt și activi din punct de vedere economic. - Mai puțin de o treime din totalul profesioniștilor înregistrați legal în județ au personal angajat. - Mediul de afaceri din județ se confruntă cu tendințe negative persistente, reflectate prin creșterea numărului de radieri și suspendări de activitate, precum și prin atingerea unui nivel record al dizolvărilor în ultimul deceniu. - Mediul de afaceri este caracterizat de o puternică fragmentare - microîntreprinderile reprezintă aproape 92% din totalul unităților active, în timp ce numărul întreprinderilor mari a scăzut cu aproape 30% în ultimul deceniu. - Economia județeană este dependentă de sectoare cu valoare adăugată redusă (comerț, construcții, transporturi și depozitare), care însumează peste jumătate din unitățile active din județ și generează cea mai mare parte a cifrei de afaceri la nivel județean - Implicarea tinerilor în antreprenoriat este foarte limitată. - Sectorul antreprenorial este caracterizat de inegalități de gen: femeile reprezintă 35% dintre acționarii/asociații persoanelor juridice și 39% dintre titularii de PFA.
<i>Structura economică</i>	<u>Agricultură, silvicultură, pescuit:</u> - Exploatațiile agricole sunt foarte fragmentate, ce practică agricultura de subzistență, limitând posibilitatea realizării economiilor de scară - Zootehnia este practică preponderent în gospodării tradiționale, orientate spre autoconsum - Agricultura ecologică are pondere redusă, județul ocupând locul 4 din 6 în regiune atât ca suprafață alocată, cât și ca număr de operatori înregistrați - Productivitatea sectorului agricol este scăzută, astfel că județul are o contribuție redusă la producția agricolă națională și cea regională - Nivelul de pregătire profesională a fermierilor este insuficient, iar interesul tinerilor pentru activitățile agricole rămâne redus - Învățământul agricol din județ este insuficient adaptat cerințelor și standardelor actuale ale sectorului

	- Persistența practicilor agricole învechite, cooperarea redusă - Infrastructura de sprijin pentru sectorul agricol este insuficient dezvoltată - Vulnerabilitatea ridicată a exploatațiilor agricole la fenomenele meteorologice extreme. - Structura serviciilor este dezechilibrată, cu o concentrare excesivă (din perspectiva numărului de unități locale active și a cifrei de afaceri) în numai câteva domenii (comerț, transporturi, HORECA). <u>Piața imobiliară:</u> - Structura autorizațiilor de construire este dezechilibrată, fiind dominată de clădirile rezidențiale individuale, în detrimentul construcțiilor destinate activităților economice - Lipsa diversificării funcțiunilor urbane și rurale, indicând atractivitate economică scăzută pentru afaceri și investiții. <u>Turism:</u> - Exploatarea insuficientă (valorificarea deficitară) a potențialului turistic al cadrului natural - Exploatarea insuficientă (valorificarea deficitară) a patrimoniului turistic antropoc material (construit) și imaterial (spiritual) al județului - Accesibilitate și mobilitate deficitară spre unele obiective sau areale de interes turistic din zona montană, submontană/piemontană sau din localitățile rurale situate marginal față de principalele coridoare rutiere și/sau feroviare, lipsa interconectării/conexiune limitată între unele locații/destinații și/sau areale cu obiective de interes turistic - Distribuție neechilibrată / decalaje majore între baza materială turistică a destinațiilor și arealelor de interes turistic ridicat din județ (centrele urbane și unele localități rurale din proximitatea acestora sau posesoare ale unor obiective naturale sau antropice de interes din zona montană și submontană și din stațiunile balneoclimaterice consacrate) și cea a majorității UAT rurale, unele chiar posesoare ale unor obiective turistice valoroase și resurse tradiționale bine conservate, decalaj care limitează șansele unor locații și/sau zone cu resurse autentice de a deveni destinații competitive pe piața turistică și conduc la dezvoltare insuficientă a acestora și la o reprezentare redusă în circuitele turistice majore - Organizare și coordonare deficitară la nivel local și județean privind asigurarea condițiilor de organizare, desfășurare, gestionare, coordonare și promovare a activităților turistice, care manifestă prin: suprapuneri instituționale și lipsa unei delimitări clare a responsabilităților între autorități, instituții și organizații de profil; absența unei viziuni comune și unitare între actorii implicați (autorități publice, mediul privat, ONG-uri, comunități locale), slaba valorificare a potențialului turistic existent, ceea ce reduce atractivitatea județului ca destinație competitivă; dificultăți în dezvoltarea de produse turistice integrate și bine promovate, care să conecteze patrimoniul natural, cultural și infrastructura de
--	--

	agrement într-o ofertă coerentă și sustenabilă; fragmentarea inițiativelor de promovare turistică, lipsa unor campanii unitare și insuficienta prezență pe piețele externe. - Promovarea insuficientă, necompetitivă și fragmentată a ofertei turistice, atât la nivelul majorității locațiilor și arealelor de interes, cât și la nivelul ansamblului teritorial. Lipsa unei strategii unitare și a unei campanii de marketing coerente conduce la vizibilitate scăzută pe piața națională și internațională, reducerea atractivității județului ca destinație turistică competitivă, fragmentarea și suprapunerea inițiativelor locale (care se desfășoară adesea izolat, fără integrare într-o imagine comună de brand), subutilizarea resurselor de promovare moderne (platforme digitale, realitate augmentată, marketing experiențial) în favoarea unor metode tradiționale cu impact redus, dificultăți în crearea și menținerea unei identități turistice distinctive la nivel regional și județean. - Deficit de forță de muncă calificată pentru unele sectoare de activitate și ocupații specifice din domeniul turistic (afectând calitatea serviciilor și competitivitatea industriei turistice locale), accesul limitat al persoanelor a persoanelor din categoriile defavorizate la oportunitățile de angajare din sectorul turistic (accentuând dezechilibrele existente, în special în zonele rurale și periferice), lipsa de corelare între nevoile reale ale angajaților din turism și programele de formare profesională din domeniu (fapt care descurajează atragerea și menținerea resursei umane în domeniu), statut social și prestigiu scăzute ale profesiilor din turism și al ocupațiilor din domeniu neconform cu importanța socială și economică a acestora (percepție care contribuie la fluctuația ridicată a personalului și la retenția redusă a angajaților bine pregătiți).
<i>Disparități teritoriale</i>	- Majoritatea forței de muncă din mediul rural este concentrată în sectoarele economice cu productivitate scăzută - Peste două treimi din numărul total al șomerilor din județ (71%) provin din mediul rural - Disparități teritoriale pronunțate în atractivitatea localităților, manifestate prin concentrarea populației și a investițiilor în câteva centre urbane și comune, în timp ce majoritatea localităților rurale își pierd atractivitatea, confruntându-se cu fenomenul de depopulare - Concentrarea disproporționată a stocului locativ și a suprafeței locuibile în municipiul reședință de județ unde numărul de locuințe este de aproximativ zece ori mai mare decât în celelalte centre urbane - Dezechilibrele în distribuția stocului locativ și a suprafeței locuibile între comunele din județ, unele având de peste patru ori mai multe locuințe decât altele - Polarizarea economică și socială prin concentrarea afacerilor, investițiilor și forței de muncă în câteva UAT-uri, în detrimentul celorlalte localități

	- Accesul inegal al populației și agenților economici la servicii și facilități de bază, din cauza diferențelor majore în dezvoltarea infrastructurii publice între localitățile din județ - Impactula neuniform, în funcție de localizare, al fenomenelor demografice negative (precum îmbătrânirea populației, migrația, depopularea, navetismul sau riscul de sărăcie și excluziune social) asupra UAT-urilor din județ - Capacitatea administrativă neuniformă între autoritățile locale ale UAT-urilor din județ - Expunerea diferită la schimbările climatice și fenomenele de mediu în funcție de localizare
<i>Forța de muncă</i>	- Deficitul de resurse umane pe piața muncii, amplificat de factorii demografici (scăderea natalității, îmbătrânirea populației, migrația, efectele pandemiei de COVID-19) - Rata de activitate și rata de ocupare se situează sub mediile regionale și naționale, înregistrând un declin mai pronunțat în rândul femeilor - Nivelul ridicat al ocupării informale și semi-formale, în special în agricultură și construcții - Structura ocupațională este dezechilibrată, fiind dominată de muncitorii calificați și necalificați, lucrătorii în servicii de bază și în agricultură, în timp ce specialiștii și personalul cu studii superioare au o pondere redusă - Cererea de pe piața muncii este dominată de locurile de muncă necalificate sau cu profil operațional, în sectoarele cu valoare adăugată redusă - Nivelul scăzut de educație al șomerilor, peste 60% având doar studii primare sau gimnaziale - Concentrarea forței de muncă în sectoare economice cu competitivitate redusă și salarizare scăzută (industrie, comerț, agricultură, construcții, transporturi) - Dezechilibrul între nivelul de remunerare și distribuția forței de muncă: sectoarele cu salarii ridicate oferă puține locuri de muncă, în timp ce domeniile cu salarii mai mici concentrează majoritatea angajaților - Atractivitate redusă a județului pentru forța de muncă calificată, pe fondul nivelurilor salariale inferioare mediilor regionale și naționale, în special în domeniile de servicii considerate în prezent cele mai atractive (IT&C, intermediari financiare, activități profesionale) - Nivel ridicat al șomajului, asociat cu ponderea mare a persoanelor greu ocupabile, dificultățile de integrare profesională a tinerilor și accesul limitat la indemnizațiile de șomaj.
Zonificarea teritoriului și context	
<i>Zonificarea teritoriului</i>	- Fondul funciar limitat alocat culturii plantelor, în contextul în care județul ocupă locul 32/41 la nivel național din perspectiva extensiei terenurilor arabile. Subdezvoltarea viticulturii, care practică pe o suprafață mai mare de 100 ha doar în comuna Lechința.

	- Fragmentarea proprietății agricole și, implicit, potențialul limitat de comasare a parcelelor de teren arabil, în condițiile în care doar 8 UAT-uri din județ au peste 3000 de hectare de teren arabil. - Calitatea precară a suprafețelor agricole din județ concretizată în faptul că 56% din totalul terenurilor sunt încadrate în clasele IV și V de fertilitate. În plus, 130.000 ha au deficit de humus, 90.000 ha au deficit de fosfor, 90.000 ha sunt soluri acide cu potențial productiv diminuat, 20.000 ha sunt afectate de eroziune, iar 14.000 ha de alunecări de teren. Per ansamblu, 33 de UAT-uri sunt amplasate în zone montane defavorizate, iar alte 9 sunt în zone defavorizate de condiții naturale specifice. - Modul de utilizare al terenurilor s-a modificat în ultimii 30 ani, în principal prin scăderea suprafeței ocupate cu păduri (-11000 ha), terenuri arabile (-4000 ha) și livezi (-4000 ha). - Creșterea accentuată (cu peste 2000 ha, respectiv 70%) a intravilanului celor patru centre urbane din județ, în pofida unei ușoare scăderi a populației stabile a acestora. Această scădere a densității în vatra localităților a venit cu lipsa unor reglementări și dotări adecvate a noilor zone de expansiune - Deși a început de mai mulți ani, procesul de înregistrare a imobilelor în sistemul de cadastru e într-o fază incipientă în majoritatea UAT-urilor din județ, acesta fiind finalizat în doar 7 UAT (circa 10% din suprafața administrativă a județului) - La nivelul județului există suprafețe extinse de terenuri contaminate și potențial contaminate (13 situri), respectiv de terenuri neproductive (în 6 UAT-uri acestea măsoară peste 750 ha). De asemenea, în județ există 33 de halde de steril și 3 iazuri de decantare care au fost doar parțial ecologizate.
<i>Contextul interjudețean, regional și național</i>	- 18 UAT-uri din județ intră în categoria zonelor rurale îndepărtate de centre urbane polarizatoare, cu profil preponderent agro-silvic, care sunt cele mai expuse riscului de excluziune de la o calitate ridicată a vieții. - Orașele mici nu îndeplinesc o serie de criterii minimale impuse de legislația în vigoare pentru rangul lor, iar 9 comune nu îndeplinesc pragul minimal de populație. - Județul se suprapune teritorial peste aria de polarizare a polului de creștere Cluj-Napoca, rezultatul fiind cei peste 12.000 de bistrițeni care s-au mutat acolo de-a lungul timpului. - Orașele mici din județ au o capacitate redusă de polarizare (de ex. în zona urbană funcțională a orașului Sângeorz-Băi nu există nicio comună, iar în cazul orașelor Năsăud și Beclean există o singură localitate rurală). Deși zona urbană funcțională a municipiului Bistrița este una extinsă, la nivelul acesteia nu a fost încă constituită o zonă metropolitană.
Capacitate administrativă	
<i>Buget</i>	- Analizând dinamica veniturilor totale în perioada 2020-2014, concluzia ar părea una optimistă întrucât bugetul județului are o evoluție ascendentă. Cu toate acestea, creșterea nu provine uniform din toate sursele și nici nu este distribuită echilibrat între

	localități. Municipiul Bistrița reușește treptat să își consolideze poziția de pol principal economic și administrativ, cum baza fiscală solidă îi permite să finanțeze servicii publice de calitate și concentrează peste un sfert din veniturile județului. Mai mult decât atât, diferența tot mai mare dintre municipiu și restul teritoriului în ceea ce privește veniturile totale accentuează diferențele deja existente dintre urban și rural, cu impact direct asupra serviciilor publice. Per capita, în anul 2024, contrastul dintre localități devine semnificativ, unele depășind 10.000 lei/locuitor, în timp ce, altele nu ajung la suma de 4.000 lei. Așadar, în același județ, un locuitor poate beneficia de servicii de 2-3 ori mai bine finanțate decât altul. - Tot la nivel de județ și veniturile proprii au crescut vizibil în ultimii ani. Doar că și această categorie, la rândul ei, rămâne inegal distribuită. Prezența unor mari angajatori în municipiul Bistrița (LEONI, RAAL, Rombat, Comelf) contribuie semnificativ la sumele din impozitul pe venit, respectiv impozitul pe proprietate (provenit din spații industriale, comerciale, de birouri). Astfel, fără Bistrița, județul ar avea o autonomie fiscală mult mai scăzută, mai ales că în anul 2024 orașele Năsăud și Beclean au colectat raportat la populație cam la jumătate din nivelul Bistriței. - În mediul rural, veniturile proprii reprezintă în medie aproximativ 30% din buget. Cu toate acestea, se observă și diferențe importante între comune, iar în timp ce unele reușesc să își consolideze resursele financiare, majoritatea rămân dependente de transferuri pentru funcționarea curentă. Baza fiscală a zonelor rurale (în special a comunelor mici) este vulnerabilă și la migrație sau depopulare, care duc implicit la scăderea colectării. În plus, această dependență poate reprezenta un risc pentru stabilitatea financiară și pentru continuitatea serviciilor publice, mai ales dacă modul de alocare a fondurilor se modifică. - Sumele defalcate din TVA pentru finanțarea cheltuielilor descentralizate nu sunt corelate cu performanța economică a unei localități, ci mai degrabă cu structura rețelei de servicii (număr de elevi, clase, beneficiari sociali). Așadar, valoarea pe locuitor diferă în funcție de caracteristicile fiecărei localități. În mediul urban alocările sunt, în general, mai reduse pe cap de locuitor, în timp ce în zonele unde rețelele de servicii sunt împrăștiate și costurile per beneficiar sunt mai mari. Astfel, comunele mici și răsfirate ajung să primească mai mult pe locuitor, nu pentru că ar face ceva mai bine, ci doar pentru că au o rețea mai scumpă de întreținut. Cu toate acestea, UAT-urile cu venituri reduse nu pot susține pe termen lung cheltuielile curente fără transferuri externe, iar în absența unor politici de optimizare, decalajele per capita se vor adânci. Este important de menționat și că aceste fonduri depind de politici naționale și aduc cu sine cheltuieli recurente (chiar dacă veniturile proprii scad sau transferurile se ajustează, obligațiile de plată rămân).
--	---

	- În numeroase comunități din județ, bugetele se sprijină într-o măsură semnificativă pe alocările provenite din mecanismele naționale de echilibrare. În acest context, o situație de criză sau modificări legislative care ar determina diminuarea transferurilor, ar putea plasa aceste comunități într-o situație critică. Chiar și în absența unor modificări, dependența de aceasta categorie de venituri limitează spațiul de decizie al autorităților locale când vine vorba de utilizarea banilor. - Structura actuală a mecanismelor de echilibrare poate crea și efecte neintenționate. În condițiile în care sprijinul financiar scade pe măsură ce veniturile proprii cresc, motivația autorităților pentru extinderea bazei de impozitare și pentru intensificarea colectării poate fi scăzută. - Resursele care susțin dezvoltarea afacerilor (spații logistice, centre comerciale) rămân concertate în câteva teritorii și depind de amplasarea infrastructurii, lăsând multe comune fără industrie cu venituri modeste la bugetele locale. Șieu-Măgheruș (cu Parcul Industrial TeraPlast), sau Prundu Bârgăului (fabrica RAAL), sunt exemple de comune care au beneficiat de avantajele menționate anterior.
<i>Organizare</i>	- Județul are multe unități administrativ-teritoriale, unele cu populații sub 3000 de locuitori și cu resurse economice limitate. Menținerea unei administrații proprii pentru fiecare implică cheltuieli fixe semnificative, care apasă asupra unor bugete mici. În plus, suprafețele mari și satele dispersate cresc costurile pentru drumuri, utilități și servicii de bază, fără să aducă venituri proporționale. - Municipiul și orașele dispun, de regulă, de personal specializat și de resurse pentru cofinanțare, ceea ce le permite să deruleze simultan proiecte și să ofere servicii care sprijină întreaga zonă. La polul opus, multe unități administrativ-teritoriale mici au o capacitate redusă de planificare și execuție, întâmpinând dificultăți în pregătirea documentațiilor, în asigurarea contribuției proprii sau în gestionarea proiectelor. În astfel de cazuri, fondurile nerambursabile apar doar acolo unde există sprijin administrativ sau parteneriate locale bine structurate. - În gestionarea bugetelor locale, modul în care sunt stabilite prioritățile de investiții poate influența semnificativ impactul asupra comunității. Există situații în care proiectele implementate nu generează rezultatele dorite sau nu răspund pe deplin nevoilor imediate ale locuitorilor, ceea ce poate crea percepția unei utilizări mai puțin eficiente a fondurilor publice. - În perioada 2020- 2024, ponderea cheltuielilor de personal în bugetele autorităților locale din județul Bistrița-Năsăud a urmat o tendință ascendentă, ca urmare a creșterilor salariale în sectorul public și a necesității respectării unui minim de posturi în administrația locală. Aceste sume au o natură mai puțin flexibilă și evidențiază vulnerabilitatea unei structuri teritoriale fragmentate, unde cerințele legale sunt aceleași indiferent de mărimea

	populației sau de veniturile disponibile în municipiul Bistrița, aceste cheltuieli reprezintă o proporție sustenabilă raportat la veniturile totale și la portofoliul de investiții. În localitățile cu venituri stagnante sau în scădere, presiunea asupra bugetelor este însă mai ridicată. Provocarea devine evidentă acolo unde cheltuielile salariale ajung să reprezinte și 40% din total, limitând resursele pentru investiții și întreținere (de ex: Sângeorz-Băi sau comune precum Salva, Romuli ori Măgura Ilvei). - Comunele mari, mai ales cele din proximitatea municipiului Bistrița, sunt un caz aparte în ceea ce privește cheltuielile de personal. Acestea au un număr mai mare de locuitori, comparabil cu cel al unor orașe, însă, fiind comune, au, la aceeași populație, un număr mai mic de posturi decât localitățile urbane. Pe de altă parte, locuitorii acestor comune se deplasează în număr mare către Bistrița, beneficiind de o parte din serviciile publice oferite de către administrația acestui municipiu (de ex. școli, spitale, centre sociale etc.), nefiind nevoie astfel de un număr mare de angajați la primăriile din aceste comune. - Posturile ocupate la nivelul fiecărei primării rurale sunt în general cele care asigură furnizarea unor servicii publice de bază (financiar-contabil-taxe și impozite locale, fond funciar, asistență socială), în timp ce bună parte dintre acestea nu au angajați specialiști în urbanism, achiziții publice, investiții, management de proiect sau asistență juridică etc. - În numeroase localități rămân neocupate poziții strategice: viceprimar, consilier al primarului, compartiment urbanism, achiziții, juridic, asistență socială sau personal pentru proiecte europene. Chiar dacă sunt scoase la concurs, salariile nu compensează mereu complexitatea muncii și nivelul de pregătire cerut, iar amplasarea geografică a multor primării înseamnă timp mare de navetă sau relocare într-un sat mic, fără avantaje compensatorii. Astfel, atribuțiile ajung să fie delegate temporar altor funcționari fără pregătire adecvată. - În ceea ce privește cheltuielile cu bunuri și servicii, municipiul Bistrița reușește să mențină o structură echilibrată, iar dacă adăugăm cheltuielile de personal, operaționalul rămâne sub 40%. În special, în mediul urban, acestea sunt menținute la un nivel proporțional cu veniturile și cu dimensiunea patrimoniului administrat. În cazul comunelor, dinamica este mai variată și dacă provin din contracte scumpe sau din lipsa unui control adecvat asupra întreținerii, pot pune presiuni inutile asupra bugetului. - Privite pe cap de locuitor, cheltuielile evidențiază dificultatea comunelor mici de a beneficia de economii de scară: o factură de utilități sau un contract de dezapezire se împarte la un număr redus de contribuabili, ceea ce ridică inevitabil valorile per capita. Exemple precum Monor sau Miceștii de Câmpie confirmă această tendință, spre deosebire de localitățile cu populație mai numeroasă, unde costurile sunt distribuite mai uniform. Reducerea excesivă a cheltuielilor pentru bunuri și servicii poate
--	---

	duce la degradarea investițiilor recente, iar lipsa controlului asupra lor poate diminua spațiul pentru proiecte noi. - Volumul cheltuielilor cu asistența socială este influențat puternic de reglementări naționale, precum majorarea indemnizațiilor sau creșterea salariului minim, care atrag după sine și contribuții mai mari. Aceste presiuni apar adesea în paralel cu scumpirea energiei, a combustibilului și a altor servicii, dublând impactul asupra bugetelor locale. Acolo unde primăria administrează centre sociale, after-school-uri, cămine pentru bătrâni sau sprijină ONG-uri active, cheltuiala bugetară crește. O parte a acestor costuri este acoperită prin transferuri de la bugetul de stat, însă diferențele rămase în sarcina administrațiilor locale generează presiuni suplimentare, mai ales acolo unde veniturile proprii sunt reduse. - După acoperirea cheltuielilor curente menționate la punctele anterioare, multe administrații locale din județ dispun de resurse limitate pentru proiecte de dezvoltare, cum ar fi modernizarea drumurilor, extinderea rețelelor de apă și canalizare sau reabilitarea școlilor. În aceste condiții, investițiile depind în mare măsură de finanțări externe: fonduri europene, programe naționale ori alocări de la nivel județean sau guvernamental. În ultimii ani, județul a reușit să atragă sume importante pentru proiecte ample, ceea ce a crescut semnificativ ponderea cheltuielilor destinate dezvoltării în bugetul general. Totuși, nu toate localitățile reușesc să acceseze în mod egal aceste oportunități, în special au capacitate administrativă redusă pentru pregătirea și gestionarea proiectelor. - Multe cheltuieli apar la nivel județean sau urban, deși beneficiarii sunt din întregul teritoriu. Centrele pentru persoane cu dizabilități, transportul public sau alte servicii comune sunt plătite din bugetele mari, ceea ce creează aparența că CJ sau municipiul cheltuie în exces, când de fapt acoperă nevoi colective. - Decalajele în dezvoltarea socio-economică dintre diferitele unități administrativ-teritoriale ale județului se manifestă și prin disparitățile vizibile în materie de capacitate administrativă. La rândul lor, aceste diferențe influențează abilitatea administrațiilor publice de a se implica în procese participative (fie ele la nivel local, județean sau chiar național / internațional), de a gestiona patrimoniul, de a implementa proiecte de dezvoltare și de a lua parte în inițiative de cooperare teritorială etc. - De asemenea, deși majoritatea UAT-urilor din județul Bistrița au site-uri de Internet care sunt active și, într-o oarecare măsură, actualizate periodic, informațiile disponibile sunt relativ puține, mai ales în cazul comunelor, rezumându-se în general la cele prevăzute de lege, cu impact scăzut în reducerea birocrăției (de ex. prin descărcarea sau chiar transmiterea unor cereri, sesizări, programări etc.) De asemenea, foarte puține localități oferă informații cu privire la potențialul de investiții sau turistic al zonei.
--	---

	- Prezența unor structuri asociative în peisajul socio-economic joacă un rol deosebit de important în promovarea colaborării la nivelul județului. În mare parte, portofoliul de cooperare rămâne concentrat aproape exclusiv pe infrastructura clasică (ADI Deșeuri Bistrița-Năsăud, ADI Apă-Canal și structurile derivate precum Someș-Rosua sau Gaz Rebra-Rebrișoara-Feldru), în timp ce domenii strategice precum digitalizarea administrației, sprijinirea IMM-urilor sau economia verde nu beneficiază de structuri asociative comparabile. Rezultatele parteneriatelor internaționale ale Consiliului Județean cum ar fi experiența în managementul situațiilor de urgență și turism din Mecklenburgische Seenplatte, schimburile educaționale cu Consiliul Regional Brenner (Israel) sau oportunitățile economice discutate cu Szabolcs-Szatmár-Bereg și Hunan nu sunt integrate în strategiile de dezvoltare, ceea ce limitează efectul concret al acestor relații asupra comunităților locale. În plus, capacitatea administrativă de a gestiona și valorifica aceste rețele este disproporționată și multe colaborări rămân adesea la nivel de protocoale și evenimente culturale, fără a produce inițiative consistente în economie, educație tehnologică, turism integrat sau inovare administrativă.
--	--

CONCLUZII PRIVIND DIAGNOSTICUL GENERAL – abordare integrată

Diagnosticul general realizează o integrare a rezultatelor studiilor de fundamentare sectoriale, punând în evidență atât potențialul județului (aspectele pozitive), cât și aspectele negative, disfuncționalitățile care afectează structurile teritoriale, economice și sociale ale județului Hunedoara. În formularea acestui diagnostic s-au avut în vedere aspectele economice, sociale și de mediu.

Dezvoltarea economică a teritoriului și forța de muncă

În ceea ce privește **dezvoltarea economică a teritoriului și forța de muncă** se observă următoarele aspecte pozitive:

- ✓ Cadru natural spectaculos, cu peisaje variate, biodiversitate bogată și zone rurale pitorești
și populare redusă ceea ce sporește atractivitatea ecoturistică
- ✓ Existența unor atracții naturale importante (parcuri naționale + zone protejate) și arii relativ bine conservate și nepolluate, în special în sudul și sud-estul județului
- ✓ Existența izvoarelor minerale, recunoscute pentru proprietățile lor terapeutice, caracterizate printr-o mare diversitate chimică și un grad ridicat de mineralizare (pe raza județului sunt inventariate 37 surse hidrominerale de tip clorosodic /ape sărate, 3 izvoare sulfuroase și 76 de izvoare hidrominerale de tip carbogazos și bicarbonat), de care se leagă și renumele stațiunii Sângeorz Băi
- ✓ Patrimoniu cultural și istoric divers, complex și valoros, incluzând un număr important de clădiri istorice și monumente de valoare și areale/destinații cu peisaje culturale bine conservate și cu potențial ridicat pentru dezvoltarea turismului cultural (orașul medieval Bistrița, biserici fortificate săsești, muzee și patrimoniu industrial, cetăți și castele nobiliare de importanță ISTORICĂ ȘI arhitecturală (ex.: Rodna, Castelul Teleki din Posmuș – restaurat și introdus în circuitul cultural cu o componentă educațională)
- ✓ Existența unui patrimoniu rural și a unor peisaje cu valoare culturală ridicată, care pot atrage un segment de turiști interesați de experiențe autentice
- ✓ Identitate turistică autentică (Via Transilvanica în proximitate, potențial pentru turism de drumeții și cicloturism, festivități tradiționale - Festivaluri de folclor, produse tradiționale, sărbători locale, tradiții autentice - port popular, folclor, meșteșuguri etc.)
- ✓ Patrimoniu textil unic la nivel național, concentrat în special în zona Salva

- ✓ Patrimoniu feroviar valoros, cu trasee spectaculoase din punct de vedere peisagistic (Năsăud–Vatra Dornei, Bistrița–Valea Bârgăului, Mocănița Transilvaniei), coroborat cu revitalizarea infrastructurii feroviare tradiționale (Mocănița Transilvaniei), care leagă biserici, castele și crame, punând în valoare atât patrimoniul istoric, cât și cadrul natural
- ✓ Turism rural și agroturism în creștere (cererea în creștere pentru experiențe autentice, activități în natură, agrement în ferme)
- ✓ Resurse deosebite pentru turism rural slow (eno-gastronomic și ecoturism), mai ales în zonele sudice și centrale, până acum mai puțin valorificate
- ✓ Sate cu arhitectură tradițională ce permite restaurări sustenabile, cu ambianțe autentice, puțin sau neafectate de modernizări improprii, trafic sau industrie (ex.: Comlod, Jeica, Dorolea).
- ✓ Gastronomie locală variată, promovată prin restaurante de crămă și puncte gastronomice dezvoltate prin inițiative precum „Produs în Bistrița-Năsăud”
- ✓ Existența podgoriei Lechința cu include trei centre viticole active din județ (Lechința, Teaca și Jelna) premiate internațional și implicate în exporturi semnificative, Crama Jelna constituind un exemplu de viticultură sustenabilă, integrată într-o rețea tot mai dezvoltată de produse gastronomice locale certificate și bio
- ✓ Existența unor trasee turistice de valoare și notorietate (precum Via Transilvanica, Drumul Vinului și al Mărului, Mocănița Transilvaniei, dar și altele) care permit crearea unor conexiuni eficiente între atracțiile naturale și culturale, integrând județul în circuitele turistice naționale și internaționale
- ✓ Infrastructura de cazare în proces de modernizare, atât în sectorul hotelier, cât și în pensiunile eco și premium, dublate de dezvoltarea de spații private de cazare care pun în valoare arhitectura istorică și cadrul natural
- ✓ Creștere constantă a frecvenței turistice în județ, cu accent pe municipiul Bistrița, zonele montane (Rodna, Parva, Sângeorz-Băi, Colibița) și Băile Figa
- ✓ Implementarea proiectului european „Intelligent Cities Challenge” (ICC) la nivelul municipiului Bistrița, cu potențial de replicare și în zonele rurale.

Principalele aspecte negative în cazul acestui domeniu sunt:

- Stare precară de conservare a patrimoniului imobil, în special cel rural (case, biserici, gospodării tradiționale)
- Slaba protejare a patrimoniului peisagistic și arhitectural din mediul rural

- Degradarea fondului construit valoros prin demolări, intervenții neconforme și construcții noi nespecifice mediului rural, care afectează identitatea satelor tradiționale
- Marginalizarea patrimoniului săsesc din zona rurală sudică și lipsa unei promovări adecvate, deși acest patrimoniu are un potențial turistic ridicat
- Grad ridicat de distrugerea a patrimoniului construit în partea de nord a județului
- Zona de sud a județului slab dezvoltată și insuficient valorificată turistic
- Infrastructură turistică inegal dezvoltată (unele zone - precum Colibița - au potențial mare, dar investiții limitate în servicii)
- Infrastructură balneară învechită și turism de sănătate aflat în declin (Sângeorz-Băi)
- Sezonalitate accentuate (flux ridicat vara și iarna, dar scăzut în extra-sezon) care limitează distribuția constantă a fluxurilor turistice
- Infrastructură turistică dispersată (lipsa constantă de semnalizare turistică coerentă, trasee marcate insuficiente sau întreținute, accesibilitatea în zone unele zone rurale și montane deficitară - poate fi sezonieră - drumuri, drumuri forestiere)
- Infrastructura pentru turismul de agrement slab dezvoltată și neatractivă în comparație cu cea a județelor vecine
- Infrastructură de evenimente subdezvoltată (evenimente majore derulate în principal în anumite orașe; lipsa hub-urilor de întâlnire pentru turismul de afaceri și investiții)
- Capacitatea de cazare și calitatea serviciilor (diferențe mari între unități: standarde, servicii, accesibilitate pentru grupuri, lipsa formării profesionale continue)
- Capacitate de cazare nouă cu o rată de ocupare scăzută, ceea ce reflectă un dezechilibru între investiții și cerere
- Calitatea redusă a numeroaselor structuri de cazare noi, mai ales în raport cu respectarea arhitecturii tradiționale locale
- Infrastructură rutieră deficitară în zonele montane și rurale, ceea ce limitează accesibilitatea către obiectivele turistice
- Transport public cvasi-inexistent către punctele de acces în zonele de interes turistic, în special cele montane), ceea ce limitează accesul vizitatorilor fără mașină personală
- Probleme de semnalizare rutieră și turistică, inclusiv la punctele de acces (gări, autogări, intrări în trasee montane)

- Conectivitate redusă (acoperire deficitară de internet și semnal mobil în zone turistice importante, în special în areale montane și izolate)
- Lipsa unei rețele de turism funcționale și slabă coordonare între inițiativele existente (pensiuni, agenții, producători locali etc.)
- Lipsa unei oferte turistice integrate (pachete/experiențe complete), ceea ce diminuează atractivitatea la nivel regional
- Pondere redusă a finanțării și dificultăți în accesarea fondurilor europene de către actorii locali (investiții în restaurări, consolidări, promovare, accesarea fondurilor UE uneori complexă pentru actorii locali etc.)
- Deficit de personal calificat în turism: ghizi, personal în ospitalitate, specialiști în administrație turistică
- Slaba pregătire profesională a personalului din turism, mai ales în pensiuni și unități mici de cazare
- Lipsa de programe consistente de formare și instruire pentru dezvoltarea competențelor în turism
- Lipsa unor festivaluri de anvergură și a infrastructurii adecvate pentru organizarea acestora
- Marketing și promovare fragmentate, slab coordonate și cu impact redus
- Brandul turistic al județului este insuficient conturat și competitiv comparativ cu județele vecine (ex. Maramureș, Cluj, Brașov)
- Lipsa de implicare a administrațiilor locale în protejarea patrimoniului construit și peisagistic
- Număr scăzut de proiecte civice și inițiative comunitare pentru conservarea patrimoniului
- Proiecte de urbanism, dotări publice și dotări culturale învechite, în special în mediul rural
- Lipsa unor pârgii eficiente de intervenție din partea Direcției Județene pentru Cultură și cooperare slabă între instituțiile responsabile
- Sate cu comunități marginalizate, aflate în condiții de sărăcie extremă, ceea ce limitează dezvoltarea turismului rural sustenabil
- Neintegrarea acestor comunități în inițiativele turistice și lipsa unor programe de incluziune care să valorifice resursele culturale și umane existente

- Concurență ridicată din partea județelor vecine, care beneficiază de branduri mai consolidate și de o poziționare turistică mai vizibilă, chiar dacă atractivitatea resurselor este comparabilă.

Căi de comunicații și transport

Analiza din punct de vedere a **căilor de comunicații și transportului** relevă următoarele aspecte pozitive:

- ✓ Poziție regională favorabilă: DN 17 (axă națională importantă, legătură E58) traversează județul și facilitează traficul de tranzit și comerțul local.
- ✓ Rețea feroviară funcțională cu stații importante (Gara Bistrița Nord) care asigură circulație regională și legături cu orașele din zonă.

Principalele aspecte negative în cazul acestui domeniu sunt:

- Acces aerian indirect: județul nu are aeroport propriu; accesul la zboruri regulate se face prin aeroporturi aflate la distanțe semnificative (ex. Cluj-Napoca), ceea ce mărește costul și timpul de conectare pentru afaceri și turism.
- Porțiuni de infrastructură județeană și comună învechite sau cu capacitate redusă: multe drumuri necesită modernizare
- Dependență relativă de traficul rutier — aglomerări la intrările în Bistrița pe DN17 și necesitatea unor pasaje/soluții pentru fluidizare..

Organizarea teritoriului

În ceea ce privește **organizarea teritoriului** se observă următoarele aspecte pozitive:

- ✓ Localizarea municipiului reședință de județ Bistrița în partea centrală a județului, acesta fiind relativ ușor accesibil tuturor locuitorilor județului;
- ✓ Județul se caracterizează prin prezența mai multor axe de dezvoltare cu conectivitate ridicată, cea mai importantă fiind cea pe direcție vest-est, la care se adaugă cea pe direcție nord-sud (spre Maramureș, respectiv spre județul Mureș);
- ✓ Centrele urbane și comunele localizate de-a lungul axelor de dezvoltare și în apropierea acestora se caracterizează printr-un reviriment demografic, care se materializează și prin investiții în dotările socio-economice și tehnico-edilitare, menite să ridice standardele de viață ale locuitorilor;
- ✓ Aproape jumătate din comune (28 din totalul de 58 de comune) se încadrează în categoria comunelor mari și foarte mari, deținând dotări și facilități diverse pentru rangul lor, și chiar peste cerințele specifice ale legii;

- ✓ Majoritatea comunelor din județul Bistrița-Năsăud îndeplinesc criteriile din lege asociate rangului lor;.

Principalele aspecte negative în cazul acestui domeniu sunt:

- Prezența a doar 4 unități administrativ-teritoriale cu statut urban (un municipiu și 3 orașe), cu mult sub media națională;
- Cele trei orașe (Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi) sunt incluse în categoria centrelor urbane mici, depășind cu foarte puțin pragul demografic de 10000 de locuitori, specific orașelor;
- La nivelul acestor trei orașe, lipsesc anumite dotări specificate de lege: spitalul și judecătoria nu se găsesc la Sângeorz-Băi, muzeul la Beclean, creșele sau cinematografele în niciunul dintre orașe;
- 9 comune (15,5% din totalul comunelor) intră în categoria comunelor mici și foarte mici, având în prezent mai puțin de 1500 de locuitori, care este pragul demografic necesar pentru ca o comună nouă să poată fi înființată. Dintre aceste comune, Silivașu de Câmpie și Miceștii de Câmpie au coborât chiar și sub pragul de 1000 de locuitori;
- 16 comune, respectiv Târlisua, Runcu Salvei, Uriu, Braniștea, Ciceu-Mihăiești, Chiochiș, Sânmihaiu de Câmpie, Miceștii de Câmpie, Silivașu de Câmpie, Budești, Șintereag, Poiana Ilvei, Leșu, Ilva Mare, Lunca Ilvei și Monor, nu dețin cabinet de medicină de familie;
- Farmaciile și punctele farmaceutice lipsesc în 5 comune (Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Dumitrița, Poiana Ilvei și Runcu Salvei);
- În comunele Runcu Salvei și Budacu de Jos nu există nicio bibliotecă;
- Aproape jumătate din satele din județul Bistrița-Năsăud (117 sate, 47,8% din totalul satelor) sunt sate mici și foarte mici, având sub 500 de locuitori, fiind supuse riscului de depopulare.

Demografie și social (infrastructuri de servicii publice)

În cadrul domeniului **demografie și social** s-au constatat următoarele aspecte pozitive:

- ✓ Populație în creștere la recensământul din 2021 în raport cu cel din anul 2011.
- ✓ Speranță de viață ridicată.
- ✓ Spor natural pozitiv pe parcursul unui interval destul de lung, până în 2019 inclusiv.
- ✓ Echilibru între populația tânără și populația vârstnică în anul 2025.
- ✓ Mortalitate infantilă scăzută.
- ✓ Prezența unor licee de prestigiu la nivel național;
- ✓ În fiecare unitate de învățământ există echipament IT;
- ✓ Dezvoltarea învățământului universitar în ultimii ani prin apariția extensiei UTCN și a Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș;

- ✓ Implementarea numeroaselor proiecte de tip Erasmus în tot mai multe unități de învățământ din județ;
- ✓ Accentul pe pregătirea continuă cu relevanță în practică și mai ales în tranziția verde;
- ✓ Investiții în infrastructura școlară urbană și rurală, în special în clădiri;
- ✓ Investiții masive în cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgență Bistrița din perspectiva aparaturii de ultimă generație, reabilitarea clădirii, construirea de noi corpuri;
- ✓ Investiții în ambulatoriile din Bistrița și Beclean;
- ✓ Prezența celui de-al treilea heliport din România;
- ✓ Investiții în capacitate de primiri urgențe la cele mai ridicate standarde;
- ✓ Construirea de unități locative pentru medici pentru a-i fideliza județului;
- ✓ Inexistența zonelor de sărăcie locativă extremă în municipiul Bistrița;
- ✓ Prezența constantă a proiectelor de ameliorare a sărăciei;
- ✓ Capacitatea de a organiza competiții naționale și internaționale în județ;
- ✓ Atitudine pro-activă a Consiliului Județean Bistrița-Năsăud în dezvoltarea instituțională și sprijinul financiar pentru domeniul sportului;
- ✓ Îmbunătățirea structurilor sportive existente și dezvoltarea altora noi;
- ✓ Patrimoniu natural și arhitectural impresionant;
- ✓ Infrastructura de cazare în curs de modernizare, în special cea hotelieră;
- ✓ Creștere a frecvenței turistice în județ și în special în municipiul Bistrița;
- ✓ Existența unei rețele de case memoriale/muzee dedicate unor scriitori de talie națională și internațională ;
- ✓ Existența unor spații expoziționale generoase, atât în instituțiile de cultură locale, cât și în sfera privată;
- ✓ Existența în municipiul Bistrița și într-o serie de localități rurale a unor clădiri de patrimoniu care, odată restaurate și dotate adecvat, pot deveni centre de creație artistică, dotate cu spații de cazare, pentru artiștii rezidenți și pentru artiștii și meșteșugarii locali;
- ✓ Biserici și mănăstiri cu valoare arhitecturală, artistică și istorică (bisericele evanghelice de confesiune augustană, sinagoga);
- ✓ Infrastructura religioasă s-a dezvoltat mult după anii 1990 pe fondul libertății religioase.

Principalele aspecte negative în cazul acestui domeniu sunt:

- Ponderea populației tinere într-o continuă scădere.
- Ponderea populației vârstnice într-o creștere constantă.
- Spor natural descendent în ultimii ani, caracterizat printr-o rată a mortalității mai mare decât rata natalității.
- Spor migratoriu exclusiv negativ datorită ratei emigrației mai mare decât a imigrației.
- Fertilitate în scădere, corelată cu modul de evoluție a ratei natalității.
- Precaritatea infrastructurii specifice învățământului antepreșcolar (creșe), mai ales în zona rurală;
- Multe clase nu au un număr suficient de elevi;
- Rata mare de abandon școlar, mai ales în ciclul gimnazial și liceal;
- Majoritatea clădirilor școlare sunt vechi;

- Limitări și inegalități urban-rural din perspectiva dotărilor (săli de gimnastică, laboratoare, ateliere școlare, terenuri de sport, cabinete medicale pentru elevi);
- Absența unei universități cu sediul central în județ;
- Navetism școlar extins pe fondul insuficientelor rețele de internate adecvate în mediul urban;
- Subdezvoltarea învățământului profesional în raport cu nevoile industriei prelucrătoare și agriculturii mai ales;
- Lipsa de centre de formare integrativă specializate pe profesii cerute pe piața care să țintească tinerii din mediul rural care au căzut victime ale abandonului școlar;
- Predarea simultană pune în dificultate calitatea procesului didactic;
- Salarizarea modestă a personalului debutant implicat în sistemul de educație;
- Lipsa programelor anti-bullying;
- Lipsa bazinelor școlare de înot;
- Personal și infrastructură deficitară din perspectiva medicinei de familie;
- Inexistența unei unități spitalicești în orașul Sângeorz-Băi;
- Număr redus de cabinete medicale de specialitate în mediul rural;
- Cel mai mic număr al paturilor de spital din întreaga regiune de nord-vest;
- Un singur centru de dializă;
- Nu toate unitățile administrativ-teritoriale dețin farmacie / punct farmaceutic, cabinet stomatologic;
- Accesibilitatea la servicii medicale pentru persoanele vulnerabile, în zona montană de nord-est, în regiunea sudică și din medii defavorizate este foarte precară;
- Lipsa aproape totală a accesului la îngrijire stomatologică gratuită este extrem de gravă, în special pentru copii, adolescenți și în mediile sărace;
- O lipsă a eficienței programelor de prevenție în domeniul sănătății;
- Digitalizarea inegală a sistemului medical;
- Precaritatea inițiativelor de educație sanitară în sistemul de educație;
- Insuficiență și dotare inegală a centrelor pentru vârstnici și persoane cu dizabilități;
- În 43 de comune lipsește compartimentul specializat din cadrul primăriilor;
- Serviciile Publice de Asistență Socială se confruntă cu lipsa personalului calificat, volumul mare de lucru, fonduri insuficiente, lipsa serviciilor în comunitate (serviciile de prevenire);
- Absența unor servicii rezidențiale pentru vârstnici;
- Inexistența structurilor de monitorizare a situației sărăciei locative la nivel județean;
- Numărul redus de centre medico-sociale;
- Management defectuos al organizațiilor sportive locale, care se ocupă de implementarea sportului în rândul copiilor;
- Scăderea numărului de copii care se îndreaptă spre sport și a numărului de sportivi de performanță legitimați;
- Infrastructură sportivă insuficientă sau inadecvată;
- Multe baze sportive abandonate sau nefuncționale;
- Inexistența medicilor sportivi și a cabinetelor sportive;
- Infrastructura sportivă deficitară în mediul rural;
- Existența unui număr limitat de specialiști din domenii conexe sportului, care pot contribui la creșterea performanței;

- Oportunități limitate de practicare a sportului de către toate categoriile de populație (copii, tineri, vârstnici etc.);
- Nu există baze pentru refacerea organismului după efort;
- Număr redus de arbitri sportivi;
- Număr mic de pârtii de schi și dotate insuficient;
- Insuficiente trasee pentru cicloturism;
- Insuficiente trasee marcate pentru drumeții;
- Insuficiente spații verzi amenajate pentru agrement, atât în centrele urbane, cât și în mediul rural;
- Interesul tot mai scăzut pentru anumite forme de cultură;
- Scăderea numărului de vizitatori în unele muzee, de cititori în biblioteci, sau de spectatori la anumite spectacole;
- Nu toate comunele dețin bibliotecă;
- Lipsa personalului angajat în anumite biblioteci;
- Scăderea numărului de volume existente în biblioteci.
- Poliția Locală este prezentă doar în municipiul Bistrița, cele 3 orașe și o comună;
- Unele clădiri care adăpostesc diferitele instituții de ordine publică, securitate, pază și protecție și intervenții în situații de urgență, se constată o anumită uzură fizică și morală a acestora, având în vedere că multe au fost construite în perioada comunistă, iar unele chiar mai demult;
- Funcția de șef serviciu voluntar pentru situații de urgență, în unele unități administrativ-teritoriale, este încadrată prin cumul (viceprimar, casier, polițist local), iar persoanele în cauză nu-și pot îndeplini în totalitate atribuțiile legale conform fișei postului;
- În cadrul unor unități administrativ-teritoriale nu există personal voluntar care să încadreze funcțiile specifice (compartiment prevenire și echipe specializate);
- Nealocarea de către autoritățile publice locale a fondurilor financiare necesare pentru achiziționarea de echipamente individuale de protecție, pentru membrii grupelor de intervenție/echipelor specializate, care sunt necesare pentru avizarea serviciului voluntar pentru situații de urgență și pentru participarea la intervenții;
- Din totalul de 62 de unități administrativ-teritoriale cu 249 de localități, 6 unități cu 24 de localități nu sunt asigurate cu echipamente de alarmare;
- La nivelul administrațiilor locale nu există un interes sporit în vederea instalării de echipamente noi sau înlocuirea echipamentelor de alarmare care sunt depășite fizic și moral.

Patrimoniu natural, construit, peisaje

În cadrul domeniului ***patrimoniu natural, construit, peisaje*** se observă următoarele aspecte pozitive:

- ✓ Biodiversitate bogată; 20% din teritoriu protejat; acces la fonduri pentru susținerea gestionării; interes pentru ecoturism și agricultură ecologică.

- ✓ Fond forestier bine conservat; drumuri modernizate; compensații pentru restricții
- ✓ Diversitate semnificativă de habitate și specii de interes conservativ;
- ✓ Existența unui număr mare și variat de arii naturale protejate (internaționale, naționale, comunitare, locale);
- ✓ Prezența rezervației biosferei cu biodiversitate remarcabilă;
- ✓ Coexistența habitatelor naturale cu activități umane sustenabile (ecoturism, bune practici agricole și pastorale promovate);
- ✓ Existența unei baze de date spațială a categoriilor de arii protejate de interes internațional, național, comunitar, cu elemente de biodiversitate cartate;
- ✓ Înregistrarea în Catalogul arborilor remarcabili a 41 de exemplare de arbori cu circumferințe record sau cu valoare istorică/locală.
- ✓ Diversitatea peisajelor naturale: Județul beneficiază de o varietate ridicată a peisajelor ce includ peisaje colinare agro-forestiere (36,7%), montane forestiere (22,8%), montane silvo-pastorale (15,3%), colinare predominant agricole (15,8%), montane alpine și subalpine (3,5%) și altele, reflectând o zonare ecologică complexă.
- ✓ Prezența peisajelor montane și alpine extinse, oferind habitate naturale valoroase, precum și potențial turistic, recreativ și conservativ.
- ✓ Suprafețe mai mari acoperite cu păduri naturale, în special în regiunea montană (ex. peste 17.500 ha în comuna Șanț și 17.419 ha în Telciu), ce contribuie la stabilitatea peisajelor și biodiversitate.
- ✓ Complementaritatea peisajelor prin alternanța naturală între pajiști, păduri, culturi agricole și zone colinare, asigurând un aspect mozaicat și divers în peisaj.
- ✓ Zone protejate sau cu valoare naturală ridicată, inclusiv păduri virgine și pajiști incluse în categoria HNV (High Nature Value), relevante pentru conservarea biodiversității.
- ✓ Zestre culturală complexă: patrimoniu material (arheologie, arhitectură, for public, memorial) structurat conform Legii 422/2001; acoperă întregul județ și oferă bază pentru politici de protecție și valorizare.
- ✓ Rețea coerentă de peisaje culturale: 7 zone etnografice (Ciceu-Beclean, Năsăud, Rodna, Bârgău, Bistrița, Șieu, Câmpie) și 45 de subunități delimitate metodologic—cadru bun pentru intervenții teritoriale diferențiate.
- ✓ Valori de nivel internațional: includerea unor situri în lista UNESCO (Frontiers of the Roman Empire – Dacia, 2024) întărește profilul județean.
- ✓ Infrastructură de date: documentația va integra o bază GIS pe straturi tematice (Stereo

'70), utilă pentru actualizări și monitorizare.

- ✓ Cadru natural și accesibilitate: coridoare hidrografice Someșul Mare–Șieu, așezări aliniate pe vale cu acces rutier/feroviar bun între Beclean și Bistrița.
- ✓ Resurse identitare active: tradiții grănicerești, meșteșuguri, târguri istorice (ex. Târgul Mare al Bistriței), repertoriu folcloric — fundament pentru turism cultural.
- ✓ Arii naturale protejate relevante în subunități (ex. ROSPA0133 Munții Călimani, ROSCI0051 Cușma) — potențial pentru produse turistice integrate natură-cultură.

Principalele aspecte negative în cazul acestui domeniu sunt:

- Neadaptarea legislației și implementarea insuficientă a normelor de management pentru arii protejate;
- Lipsa planurilor de management pentru toate ariile protejate;
- Neuniformitate în acoperirea cu arii protejate la nivel UAT;
- Starea de conservare a unor habitate și specii prioritare raportată ca “nefavorabilă-inadecvată” sau “nefavorabilă-rea”;
- Degradarea habitatelor datorită presiunilor antropice (exploatare forestieră, extragere resurse, poluare, fragmentare habitate, specii invazive etc.);
- Disfuncționalități administrative și dificultăți de coordonare între autorități, ONG-uri și alte părți implicate;
- Deficit de personal uman și lipsa unor monitorizări continue in situ a ecosistemelor;
- Implementarea neuniformă și incompletă a normelor de conservare.
- Fragilitatea peisajelor naturale în fața intervențiilor antropice: Extinderea terenurilor agricole, urbanizarea și activitățile extractive (cariere, panouri fotovoltaice) reduc suprafețele naturale și alterează coeziunea habitatelor.
- Fragmentarea habitatelor și peisajelor naturale ca urmare a infrastructurii și dezvoltării umane, afectând unitatea și calitatea peisajelor.
- Procese de degradare a peisajului, cauzate de defrișări sau dezechilibre geomorfologice (eroziuni accelerate, alunecări), favorizate de activități neadecvat planificate.
- Aspect mozaicat, instabil al peisajelor, ce reflectă stări degradate temporare, cum sunt pajiști secundare și geofaciesuri cu vegetație redusă, cauzate de exploatări și tăieri necontrolate.

- Presiunea asupra peisajelor montane, cauzată de fenomene naturale extreme (incendii, doborâturi de vânt, atacul dăunătorilor) și intervențiile forestiere necontrolate.
- Inconsistențe între registre: diferențe majore între RAN (412 situri) și LMI 2015 (174 situri) la nivelul localităților; necesară aducerea la zi a LMI.
- Capacitate culturală oscilantă la municipiul Bistrița: infrastructură cu variații, resurse umane fluctuante și participare modestă — performanță medie la „Vitalitate culturală 2021”.
- Necesitatea reînnoirii cadrului urbanistic: reactualizarea PUG-urilor apare ca prioritate explicită.
- Vulnerabilități fizice ale teritoriului: bălțiri pe lunci, exces de umiditate, eroziune de suprafață în zone colinare — constrângeri pentru utilizări și protecția siturilor.
- Presiuni morfologice în localități: apariția de construcții cu volumetrii/finisaje discordante față de fondul vernacular.

Cadrul natural, calitatea mediului și riscuri

Principalele aspecte pozitive observate în cazul domeniului ***cadrul natural, calitatea mediului și riscuri*** sunt:

- ✓ Județul este situat în zona de contact între Carpații Orientali și Depresiunea Transilvaniei, ceea ce conferă o diversitate geomorfologică ridicată și o structură variată a reliefului (montan, colinar).
- ✓ Ecart altitudinal ridicat (de la cca. 232 m până la peste 2.200 m) și prezența unor areale alpine și subalpine favorizează o gamă largă de ecosisteme și habitate naturale.
- ✓ Prezența unor geotopuri particulare cu caracter insolit, accentuată de diversitatea litologică și morfologică.
- ✓ Legislația armonizată cu UE; sisteme și stații de monitorizare; strategii naționale; acces public la date; proiecte pentru centuri de ocolire; închiderea instalațiilor poluante; reducerea emisiilor; extinderea gazului natural; reînnoire parc auto.
- ✓ Resurse suficiente și diversificate; planuri de management; proiecte de modernizare; experiență în fonduri externe; structuri administrative funcționale.
- ✓ Ferme ecologice; studii pentru protecția solului; reglementări privind bune practici agricole; programe de împădurire.

- ✓ Legislație armonizată; SMID Târbu; colectare selectivă; planuri naționale și județene; operatori autorizați; ADI Deșeuri; date statistice disponibile.
- ✓ Planuri apărare inundații; risc seismic redus; sisteme de avertizare; fonduri nerambursabile.
- ✓ Implicarea ONG și ISJ în proiecte de conștientizare; proiecte educaționale; campanii de responsabilizare.
- ✓ Colaborare inter-instituțională; grad de conștientizare crescut.

Principalele aspecte negative în cazul acestui domeniu sunt:

- Fragmentarea accentuată creează zone cu accesibilitate redusă și dificultăți în utilizarea agricolă și forestieră a terenurilor.
- Zonele montane au un potențial de eroziune accelerată, mai ales în condițiile unor intervenții antropice necontrolate.
- În unele zone, exploatarea resurselor de subsol a generat degradări locale (ex. cariere).
- Zone industriale amplasate în orașe; poluare locală; lipsa dotărilor moderne; investiții reduse în tehnologii verzi; trafic aglomerat; lipsă centuri; spații verzi insuficiente; arderi necontrolate; laborator neacreditat.
- Infrastructură insuficientă în rural și periferii; poluări frecvente; sisteme de alimentare și canalizare învechite; costuri mari racordare.
- Schimbare folosință terenuri; lipsă evidențe actualizate; depozite periculoase neînchise; monitorizare insuficientă.
- Rezistența populației; implicare redusă a autorităților locale; abandon deșeuri; infrastructură de reciclare incompletă; educație ecologică slabă.
- Lipsă amenajări hidrotehnice; zone cu risc de alunecări și inundații;
- lipsă sistem integrat de monitorizare.
- Fonduri insuficiente; puține ONG active; lipsă coerciție; educație insuficientă în școli.
- Lipsă specialiști; colaborare discontinuă; necunoaștere legislație; lipsă priorități clare.

În acest demers de elaborare a diagnosticului general au fost luate în considerare și prioritățile stabilite în cadrul Agendei Teritoriale 2030: O Europă justă și O Europă verde.

Domeniile de analiză sunt conectate cu prioritățile AT 2030, la fel și prioritățile/ soluțiile propuse pentru soluționarea disfuncționalităților și problemelor identificate la nivel sector:

1. O Europă justă – aici se integrează analizele din studiile de fundamentare: Zonificarea teritoriului, Context teritorial, Structura socio-demografică și Economia.

2. O Europă verde – aici se integrează analizele din studiile de fundamentare: Cadrul natural și calitatea mediului, Patrimoniu natural și construit, Riscuri naturale și antropice și Infrastructuri tehnice majore.

În cele ce urmează sunt prezentate potențialele soluții de eliminare sau atenuare a problemelor identificate, adică prioritățile de intervenție, ierarhizate în funcție de nivelul de complexitate (intervenții majore, ample, care necesită resurse financiare mari și care presupun o abordare integrată, răspunzând mai multor probleme dintre cele identificate), precum și în funcție de impactul acestora la nivel teritorial (prioritate fiind acordată intervențiilor cu impact la nivel de județ, doar apoi la nivel de arie sau de localitate). Astfel, ordinea la nivel de domeniu, stabilită pe baza complexității și a impactului este: Economie și forța de muncă, Transport, Organizarea teritoriului, Structura socio-demografică, Infrastructuri de servicii publice, Infrastructura tehnică majoră, Patrimoniu, Mediu și riscuri și Zonificare și context teritorial.

Potențiale soluții de eliminare / atenuare a problemelor identificate – Priorități de intervenție

1. Economie și forța de muncă

- Consolidarea poziției ocupate de economia județeană în contextul regional și național, pe de o parte prin orientarea către prioritățile europene în materie de competitivitate economică (de exemplu, digitalizare, cercetare, inovare, specializare inteligentă, economie circulară) și acțiuni climatică (reducerea și captarea emisiilor de carbon, adaptarea la schimbările climatice, independența energetică), iar pe de altă parte, prin adoptarea unor procese menite să stimuleze creșterea și diversificarea sectorului județean de afaceri și să asigure sustenabilitatea acestuia (reducerea barierelor administrative, facilitarea accesului la diverse finanțări publice și private, sprijinirea cooperării strategice inter- și intra-sectoriale inclusiv pentru transfer de cunoștințe și tehnologii, promovarea internaționalizării, consolidarea comerțului extern). Dezvoltarea economiei județului Bistrița-Năsăud va depinde în egală măsură de sprijinirea antreprenoriatului autohton și de atragerea investițiilor străine.

- Conturarea, la nivelul sectorului industrial județean, a unui cadru orientat către digitalizare și robotizare, concomitent cu adoptarea proceselor și soluțiilor tehnologice specifice sustenabilității de mediu și neutralității climatice (economia verde, net-zero). Pe termen mediu, se va viza alinierea la modelele caracteristice Industriei 4.0, iar pe termen lung, integrarea principiilor Industriei 5.0. În acest sens, se va urmări ca structura portofoliului industrial al județului să fie dominată de domeniile de specializare inteligentă cu potențial ridicat de creștere (precum electromobilitatea și economia circulară), prin consolidarea activităților de cercetare-dezvoltare-inovare și valorificarea rezultatelor acestora în cadrul industriei județene.
- Tranziția sectorului de servicii din județ către economia bazată pe cunoaștere, cu potențial ridicat de generare a valorii adăugate prin valorificarea capitalului uman și integrarea tehnologiilor de ultimă generație în procesele recurente (precum Internetul Serviciilor, soluțiile de Cloud Computing – inclusiv PaaS și SaaS –, inteligența artificială sau sistemele de machine learning). Direcțiile strategice de dezvoltare ar trebui să țină cont de: consolidarea cooperării cu sectorul industrial, cel energetic și cel agricol din județ; conturarea unui model de servicii integrate, orientate către client și fundamentate pe principiile sustenabilității (responsabilitate de mediu și amprentă redusă de carbon); respectiv intensificarea activităților de cercetare-dezvoltare-inovare ca pilon central al portofoliului de servicii. Transformarea verde și digitală vor fi urmărite în mod constant, atât la nivelul proceselor interne, cât și în ceea ce privește structura serviciilor furnizate pe piață.
- Un rol cheie în atingerea priorităților anterior menționate îl va avea dezvoltarea și consolidarea forței de muncă din județ, prin acțiuni integrate, derulate la toate nivelurile: orientarea sistemului de învățământ școlar către domeniile STEM și integrarea unor oportunități (chiar semi-formale sau informale) de dobândire a competențelor digitale, verzi și transversale (precum inteligența emoțională, spiritul de echipă, proactivitatea, creativitatea sau capacitatea de rezolvare a problemelor); extinderea ofertei educaționale de profil vocațional, tehnic și dual și diversificarea portofoliului de programe postliceale și universitare; asigurarea oportunităților de pregătire, calificare și reconversie profesională în linie cu nevoile de actualitate ale agenților economici din județ. Se impune intensificarea eforturilor de dezvoltare a competențelor tehnice specifice economiei contemporane (de exemplu, alfabetizarea digitală pentru persoanele fără cunoștințe de bază, perfecționarea abilităților avansate de digitalizare, formarea așa-

numitelor „green skills”), precum și susținerea învățării și formării profesionale pe tot parcursul vieții

- Valorificarea potențialului agricol al județului prin modernizarea și optimizarea activităților, astfel încât exploatațiile agricole și fermele să adopte practici avansate din punct de vedere tehnologic, sustenabile (metode durabile de cultivare a terenurilor și creștere a animalelor, cu impact redus asupra mediului și climei - inclusiv agricultură ecologică) și integrate, atât la nivel de activitate (de exemplu, pe modelul fermelor mixte), cât și în cadrul lanțurilor valorice (agricole, agroalimentare, agroindustriale, agroturistice). În egală măsură, ar trebui prioritizată obținerea economiilor de scară și consolidarea avantajelor competitive, prin promovarea asocierii și cooperării (asociații de fermieri, grupuri de producători locali, cooperative agricole), inclusiv prin explorarea posibilității de dezvoltare a unui cluster cu bază agricolă, capabil să integreze diverse ramuri complementare, inclusiv din sectoarele de industrie și servicii. Demersurile ar trebui să vizeze nu numai cultivarea plantelor, ci și sectorul zootehnic, precum și ramurile pomiculturii și viticulturii, acestea din urmă beneficiind de condiții geografice favorabile și de factori complementari oportuni (precum perspectivele de integrare cu sectorul turistic). În acest context, este esențial ca agricultorii și fermierii din județ să beneficieze de sprijin integrat din partea autorităților publice și a entităților de profil, atât sub formă de facilități suport (drumuri de acces, infrastructură de irigații, spații de depozitare și comercializare etc.) și consultanță specializată (tehnologică, financiară, antreprenorială, de mediu și climă), cât și prin facilitarea parteneriatelor strategice și asigurarea accesului la programe de formare și perfecționare profesională.
- Dezvoltarea durabilă a silviculturii din județ, astfel încât creșterea productivității economice a sectorului să fie întreprinsă în strânsă corelare cu protejarea biodiversității locale, menținerea serviciilor ecosistemice, reducerea amprente de carbon și întărirea rezilienței climatice. Direcțiile strategice ar trebui să vizeze, în principal: adoptarea unor practici moderne de gestiune forestieră, menite să protejeze ecosistemele naturale și să reducă vulnerabilitatea acestora și a comunităților din județ în fața riscurilor de mediu și climă; alinierea industriilor conexe (prelucrarea lemnului, procesarea produselor pădurii etc.) la standardele europene de performanță și sustenabilitate; respectiv obținerea unor fluxuri de venituri superioare și sustenabile pe termen lung, prin creșterea valorii adăugate, consolidarea competitivității pe piețele de desfacere (prin îmbunătățirea calității produselor), integrarea mai eficientă în lanțurile valorice. Esențiale pentru aceste

demersuri vor fi formarea și perfecționarea profesională a forței de muncă din domeniu, precum și promovarea inițiativelor de cercetare-dezvoltare-inovare orientate către construirea unei economii forestiere circulare, capabile să contribuie atât la atenuarea schimbărilor climatice, cât și la adaptarea la efectele negative ale acestora.

- Orientarea sectorului imobiliar către un model mai echilibrat de dezvoltare, care să răspundă simultan obiectivelor de creștere economică și celor de incluziune socială promovate la nivelul Uniunii Europene. Pentru componenta rezidențială, dezvoltările imobiliare ar trebui să prioritizeze asigurarea unor locuințe accesibile și sigure pentru o categorie cât mai largă a populației, cu accent pe extinderea fondului de locuințe sociale realizate de administrația publică; acestea ar trebui să deservească atât persoanele vulnerabile (tineri, persoane cu dizabilități, mame singure, familii cu venituri reduse), cât și profesioniștii a căror atragere în județ este de importanță strategică (medici, cadre didactice). Pentru componenta non-rezidențială, evoluția pieței imobiliare ar trebui să se alinieze direcțiilor de dezvoltare economică ale județului, astfel încât să poată răspunde cerințelor specifice modelelor de afaceri vizate (de exemplu, spații de co-working, laboratoare de cercetare-dezvoltare - inclusiv pentru proiectare, testare, prototipare, parcuri logistice, spații expoziționale etc.).
- În egală măsură cu prioritatea anterioară, fondul construit al județului ar trebui să fie supus unor procese sistematice de reducere a amprentei de carbon și de creștere a capacității de adaptare la schimbările climatice. Demersurile urmărite ar putea avea în vedere: eficientizarea energetică a clădirilor existente; aplicarea principiilor nZEB în cazul noilor construcții; integrarea componentelor de economie circulară pentru gestionarea deșeurilor asociate; implementarea soluțiilor de alimentare cu energie verde; instalarea stațiilor de încărcare pentru vehicule electrice în cadrul sau în imediata vecinătate a clădirilor; utilizarea soluțiilor bazate pe natură (precum acoperișuri și fațade verzi); plantarea de vegetație autohtonă și arbori rezistenți în spațiile interstițiale etc.
- Un alt element esențial îl reprezintă reconversia funcțională a spațiilor neutilizate sau degradate (în special a celor industriale, dar și a celor comerciale, respectiv a celor destinate altor activități economice), atât pentru a răspunde mai eficient nevoilor de dezvoltare ale agenților economici și pentru a atrage noi investiții, cât și pentru a crește calitatea vieții populației prin îmbunătățirea esteticii urbane și diversificarea funcțiunilor patrimoniului construit. În tot ceea ce ține de piața imobiliară, cadrul strategic trebuie să prevadă în mod implicit adoptarea conceptelor urbanistice moderne, incluzive și

accesibile în procesul de planificare spațială, astfel încât aceasta să fie întreprinsă într-o manieră integrată, coezivă și inteligentă, atât în mediul urban, cât și în cel rural.

- Consolidarea atractivității UAT-urilor din județ pentru mediul de afaceri, ca instrument de promovare a unei dezvoltări economice teritoriale echilibrate, în scopul reducerii riscului de marginalizare economică a anumitor localități. Pentru agenții economici – atât antreprenorii autohtoni, indiferent de nivelul de experiență (inclusiv cei aflați la început de drum, în special tineri), cât și investitorii externi – măsurile ar trebui să vizeze, în mod integrat, asigurarea condițiilor optime pentru desfășurarea activităților economice: conectivitate rutieră și feroviară, accesibilitate logistică (utilități, spații de lucru). Acestea ar trebui completate de furnizarea serviciilor suport (consultanță în antreprenoriat, finanțare, internaționalizare, digitalizare, promovare și marketing, sustenabilitate) precum și de facilitarea oportunităților de cooperare intrajudețeană, atât în cadrul acelorași sectoare (pentru obținerea economiilor de scară), cât și între sectoare (pentru generarea de noi avantaje competitive).
- Creșterea calității vieții în toate UAT-urile județului, astfel încât acestea să devină mai atractive pentru populație, oferind un nivel de trai ridicat (prin oportunități de muncă, antreprenoriat și creștere profesională, dezvoltare personală și comunitară, recreere), în spiritul incluziunii sociale. Măsurile ar trebui să acopere întregul spectru al facilităților publice necesare (servicii educaționale, medicale și sociale moderne, performante, accesibile și incluzive, condiții de locuire adecvate, spații și infrastructuri pentru petrecerea timpului liber și socializare), astfel încât comunitățile locale să beneficieze de un standard mai ridicat de viață, iar cei din diaspora să fie motivați să revină în județ. Această prioritate presupune inclusiv reducerea riscurilor la care este expusă populația vulnerabilă din județ (copii, vârstnici, persoane cu dizabilități, indivizi și familii cu venituri reduse, respectiv comunități marginalizate - inclusiv populația de etnie romă). Implementarea tuturor celor de mai sus ar trebui întreprinsă într-o manieră uniformă, la nivelul întregului județ, pentru a preveni adâncirea disparităților teritoriale (în special de tip urban–rural) și a evita accentuarea fenomenului de polarizare socio-economică în jurul municipiului reședință de județ și a unui număr restrâns de localități.
- Dezvoltarea sustenabilă a potențialului turistic natural al județului care vizează valorificarea integrată și responsabilă a resurselor naturale, prin intervenții adaptate specificului fiecărei zone și prin implementarea unor infrastructuri moderne și funcționale. Aceasta are ca obiective principale crearea unui sistem coerent de utilizare

turistică, creșterea accesibilității, garantarea siguranței și diversificarea experiențelor pentru vizitatori, în concordanță cu principiile dezvoltării durabile

- Facilitarea valorificării sustenabilă a patrimoniului turistic cultural și spiritual al județului în vederea punerii în valoare integrată și eficientă a patrimoniului construit, rural și gastronomic, care reflectă identitatea culturală locală și regională în vederea reactivării și promovării coerente a patrimoniului cultural-istoric și imaterial, prin integrarea acestuia în circuite turistice și evenimente cu potențial de atracție națională și internațională, deziderat ce presupune traspunerea în practică a următoarelor direcții strategice de acțiune și măsuri efective:
- Intervenție strategică pentru îmbunătățirea infrastructurii de acces și mobilitate turistică prin modernizarea și extinderea infrastructurii fizice și de transport pentru a crește accesibilitatea, mobilitatea și conectivitatea către și între obiectivele turistice din zona montană, submontană și premontană și din localitățile rurale marginale în vederea facilitării accului fluxurilor turistice interne și internaționale și generării unor culoare turistice atractive pentru investiții în domeniu.
- Stimularea parteneriatelor locale și a sectorului asociativ în turism constituie un pilon esențial al dezvoltării turistice sustenabile care vizează crearea și consolidarea unui cadru de colaborare durabil între autoritățile locale, operatorii din turism, organizațiile neguvernamentale și comunitățile locale în vederea dezvoltării unui turism regional integrat, fundamentat pe valorificarea resurselor comune și a patrimoniului tradițional, prin:
- Asigurarea forței de muncă calificate și profesionalizarea sectorului turistic pentru a susține dezvoltarea unui turism competitiv, profesionist și orientat spre calitate, adaptat standardelor internaționale, prin implementarea unui set de măsuri care să asigure pregătirea și adaptarea continuă a resursei umane la cerințele pieței:
- Asigurarea forței de muncă calificate pregătite și adaptate cerințelor actuale ale pieței, profesionalizarea sectorului turistic prin îmbunătățirea continuă a pregătirii și corelarea ofertei educaționale cu realitățile și tendințele industriei, facilitarea inserției profesionale a persoanelor aparținând categoriilor vulnerabile sau defavorizate, sprijinirea continua a îmbunătățirii pregătirii, a ofertei educaționale din domeniu și încurajarea conexiunii permanente în vederea adaptării funcționale între educație/formare profesională și necesitățile pieței de muncă din turism prin implementarea unui set de măsuri menite să

consolideze capacitatea județului de a susține un turism competitiv, profesionist și orientat spre calitate, adaptat standardelor internaționale:

2. Căi de comunicații și transport

a. Infrastructura de transport rutier

- Stabilirea priorităților de investiții în infrastructura de transport rutier
- Redirecționarea traficului de tranzit prin:
 - realizarea drumului de mare viteză Baia Mare – Dej – Bistrița – Vatra Dornei - Suceava
 - realizarea Variantei Ocolitoare Năsăud
- Creșterea calității traficului rutier prin:
 - Modernizarea infrastructurii de transport rutier pe drumurile naționale cu stare de viabilitate rea
 - Modernizarea infrastructurii de transport rutier pe drumurile județene cu stare de viabilitate rea
- Este necesar ca drumurile județene să fie reabilite, nu doar modernizate, pentru a răspunde cerințelor de siguranță rutieră, dar și pentru a crește durabilitatea infrastructurii.
- Reabilitarea sau modernizarea podurilor și podețelor aflate în stare foarte rea, rea sau satisfăcătoare de la nivelul drumurilor naționale și de la nivelul drumurilor județene
- Amenajarea spațiilor de parcare, oprire și staționare de pe drumurile naționale
- Instalarea de stații de încărcare electrice pe drumurile naționale
- Creșterea gradului de mobilitate în zona periurbană prin:
 - Realizarea unui terminal multimodal de transport în cuprinsul municipiului Bistrița
- Creșterea siguranței traficului rutier prin:
 - Modernizarea trecerilor la nivel cu calea ferată
 - Măsuri de limitare a vitezelor ilegale de deplasare în intravilanele localităților tranzitate de drumurile naționale și județene
 - Semaforizarea trecerilor de pietoni pe drumurile intens circulate din cadrul localităților tranzitate de drumuri de rang superior.

b. Infrastructura de transport feroviar

- Dotarea stațiilor feroviare cu panourilor electronice cu mersul trenurilor, instalarea de sisteme de supraveghere video, instalarea de sisteme care să permită accesul la internet a publicului călător, modernizarea clădirilor

- Reintegrarea unor sectoare de cale ferată scoase din funcțiune
- Reabilitarea și modernizarea căilor ferate pentru eliminarea restricțiilor de viteză datorate stării căii

c. Transport public județean

- Identificarea rutelor viabile și neviabile ale transportului public intrajudețean pentru creșterea gradului de acoperire a teritoriului.

d. Transport nemotorizat

- Extinderea sau amenajarea de noi piste pentru bicicliști.

e. Transport intermodal și multimodal

- Crearea unui terminal multimodal în municipiul Bistrița.

3. Organizarea teritoriului

- Principala prioritate o reprezintă inversarea tendinței de declin demografic, social și economic la nivelul tuturor localităților din județ. În acest sens, o atenție deosebită trebuie acordată centrelor urbane, în primul rând municipiului Bistrița, a cărei dezvoltare ar trebui să antreneze și restul județului pe o pantă ascendentă. Deocamdată, declinul demografic trebuie în primul rând atenuat, înainte de o inversare a tendinței, prin aducerea de investitori, crearea unui climat economic sănătos, stimularea mediului de afaceri, care să atragă forță de muncă sau cel puțin să oprească emigrația resurselor de muncă. Centrele urbane din județul Bistrița-Năsăud dețin unele dotări și servicii, dar acestea trebuie permanent îmbunătățite și adaptate la standarde tot mai înalte, iar procesele de revitalizare și regenerare urbană ar fi absolut necesare în viitor. O altă prioritate o reprezintă dezvoltarea echilibrată a centrelor urbane din județ, prin investiții în infrastructura conectivă, dar și prin creșterea gradului de cooperare între centrele urbane.
- În mediul rural, Legea 351/2001 a identificat o serie de comune care au înregistrat scăderi demografice semnificative și care ar trebui să beneficieze de acțiuni de sprijin și revitalizare. Acestea sunt împărțite în două categorii, în funcție de procentul în care populația comunei a fost afectată. La nivelul județului Bistrița-Năsăud, sunt enumerate următoarele comune care necesită acțiuni de sprijin și revitalizare:
 - a. Comune cu scăderi de populație de 30,0-50,0% (Budești, Chiochiș, Matei, Silivașu de Câmpie, Târlisua)

- b. Comune cu scăderi de populație de peste 50,0% (Miceștii de Câmpie, Milaș, Sânmihaiu de Câmpie, Urmeniș)
- O reactualizare a acestei liste într-un act normativ în conformitate cu datele demografice de la ultimele recensăminte (2002, 2011, 2021) ar fi necesară pentru elaborarea de strategii și politici de redresare și revitalizare a acestor comune, sau a altor măsuri care s-ar putea impune. Chiar și mai important ar fi ca guvernul să acorde într-adevăr prioritate acelor proiecte care vizează în primul rând aceste comune, cele mai afectate de declinul demografic și socio-economic din ultimele decenii.
 - Tot în această lege, în anexe (anexa nr. II, punctele 6.0 și 6.1), sunt precizate și care sunt acele zone lipsite de orașe pe o rază de 25-30 km. În zona 12, acoperind o bună parte din Câmpia Transilvaniei (îndeosebi partea centrală a acesteia) și ajungând până în Dealurile Șieului, sunt incluse comune din județele Bistrița-Năsăud, Cluj și Mureș. Astfel, din județul Bistrița-Năsăud sunt enumerate 11 comune din partea sudică a județului, acoperind o suprafață aproximativă 82187 ha (821,87 km²) și cu o populație care la momentul respectiv era estimată la 31459 de locuitori. Trebuie precizat că în prezent populația acestor comune a scăzut considerabil, ca urmare a declinului demografic accelerat pe care l-a suferit această regiune din județul Bistrița-Năsăud în ultimele decenii. Este adevărat, pe de altă parte, că prin trecerea de la statutul de comună la cel de oraș al unității administrativ-teritoriale Sărmașu (județul Mureș) în 2003, situația s-a schimbat din punct de vedere al distanței față de cel mai apropiat oraș pentru unele comune din listă, iar această zonă nu mai poate fi numită ca fiind "lipsită de orașe" - Zona 12 Bistrița-Năsăud: Budești, Chiochiș, Galații Bistriței, Lechința, Matei, Miceștii de Câmpie, Milaș, Silivașu de Câmpie, Sânmihaiu de Câmpie, Teaca, Urmeniș.
 - Fără îndoială însă că simpla promovare a acestei comune la statutul urban nu este totuși suficientă pentru a transforma aceste localități; în realitate, orașul Sărmașu din județul vecin, Mureș, încă mai păstrează destule caracteristici rurale, iar conexiunea comunelor din sudul județului Bistrița-Năsăud la acest oraș este foarte redusă, impactul teritorial al noului oraș fiind aproape nul.
 - Această arie, pe de altă parte, poate fi considerată și ca fiind defavorizată în raport cu restul județului. Dincolo de rezolvarea "scriptică" a problemei, prin promovarea unei comune (dintr-un alt județ) la statutul urban, localizarea majorității comunelor din listă la o oarecare depărtare de orașele și axele principale ale județului Bistrița-Năsăud a determinat și o rată mai ridicată a emigrației în ultimul secol, deoarece distanțele prea

mari și infrastructura deficitară nu au permis navetismul, decât în situații rare, astfel că aceste comune au cunoscut un declin demografic mai accentuat și mai profund decât celelalte comune din județ. Reducerea contingentelor de adulți și de tineri a avut repercusiuni în privința ratei natalității, care a scăzut considerabil mai mult decât în alte părți ale județului, iar rata mortalității a crescut, ca urmare a unei ponderi tot mai semnificative a populației vârstnice, mai puțin predispusă la migrație, și care în bună măsură a rămas în aceste localități.

- În plus, nu contează de fapt doar distanțele față de centrele urbane, ci și timpii de parcurs și tipul de centre urbane care sunt situate mai aproape. În aceste cazuri, se poate constata că de fapt aceste distanțe trebuie parcurse, în cele mai multe cazuri, pe drumuri secundare, mai greu practicabile și mai slab întreținute, care străbat numeroase localități, ceea ce mărește și mai mult timpii de parcurs. În plus, cele mai apropiate orașe sunt mici (Beclean, Sărmașu în județul Mureș), cu dotări și facilități specifice acestui tip de oraș, cu zone de influență reduse și oportunități socio-economice limitate. În realitate, raportarea ar trebui să se facă la municipiul Bistrița, cel mai dinamic centru urban al județului, și care se află la o distanță mult mai mare comparativ cu cea calculată față de cel mai apropiat oraș, rezultând așadar o izolare și mai ridicată a acestor comune în raport cu restul județului.

4. Demografie și locuire

- Prioritățile de intervenție ar trebui să se axeze pe diminuarea sau stoparea procesului de îmbătrânire demografică, precum și pe diminuarea sau stoparea migrației externe.
- Îmbătrânirea demografică este un rezultat direct al scăderii ratei natalității în ultimele decenii și al migrației externe, pe de o parte, și al creșterii duratei medii a vieții, pe de altă parte. Dacă creșterea duratei medii a vieții este un fenomen pozitiv, și care este de dorit să se perpetueze și în continuare, având în vedere progresele constante din medicină, creșterea nivelului de trai și a calității locuirii, scăderea ratei natalității și migrația externă sunt fenomene care au efecte sociale și economice negative.
- Aceste fenomene se inter-relaționează și se determină reciproc. Îmbătrânirea demografică este și cauzată de o rată scăzută a natalității (pe o perioadă mai lungă de timp), dar la rândul ei determină o rată scăzută a natalității în momentul actual, deoarece persoanele vârstnice nu mai pot să contribuie la o eventuală creștere a natalității, iar persoanele tinere dețin o pondere tot mai redusă din populația totală. Migrația externă,

la rândul său, contribuie la scăderea ratei natalității și totodată la fenomenul de îmbătrânire demografică, deoarece majoritatea celor care pleacă sunt persoane tinere, cu vârste cuprinse între 15 și 44 de ani, și astfel se subțiază și mai mult cohortele aflate la vârsta optimă din punct de vedere al fertilității.

- Pe de altă parte, asistăm și la o dinamică demografică inegală la nivelul județului Bistrița-Năsăud. Anumite părți din județ (în special în vest și sud) au o populație îmbătrânită, în contrast cu zona periurbană a municipiului Bistrița, cu o populație predominant tânără și activă. Aceste dezechilibre determină valori crescute ale raportului de dependență și la reducerea potențialului reproductiv al populației în ariile de declin, fiind necesară identificarea unor forme de atragere a populației din regiunile dinamice înspre cele cu deficit demografic.
- Din perspectiva locuințelor, o prioritate absolută ar fi creșterea constantă a calității locuirii. Dezvoltarea imobiliară din ultimii ani a avut la bază o necesitate firească a unei părți a populației, în special din clasa de mijloc, de a beneficia de o locuință mai adecvată, în raport cu nevoile curente ale fiecăruia. Cu toate acestea, noile cartiere rezidențiale (și implicit noile locuințe) nu sunt întotdeauna construite pe măsura așteptărilor, dar cererea foarte mare pentru locuințe noi a creat premisele unor derogări de la niște standarde de calitate, care nu ar trebui permise. În plus, fenomenul de suburbanizare, care este un rezultat al acestei dezvoltări imobiliare, atrage după sine alte posibile probleme, care ar putea să aibă drept consecință o scădere a calității vieții, în total contrast cu nivelul de expectativă al populației.
- O altă prioritate ar trebui să o constituie locuințele sociale, care sunt necesare unui număr important de locuitori, din păturile sărace ale societății, în special în municipiul Bistrița.

5. Infrastructuri de servicii publice

a. Educație

- În privința infrastructurii educaționale, construcția de noi unități de învățământ în zonele urbane și periurbane cu dezvoltare rezidențială accelerată este o prioritate, deoarece aceste arii suferă de un deficit de unități de învățământ (creșe, grădinițe, școli), în contextul în care aceste comune sunt predominant locuite de familii tinere, cu mulți copii. Această situație se înregistrează la Dumitra, Budacu de Jos, Cetate. O soluție ar fi ca primăriile în cauză să discute cu dezvoltatorii imobiliari, mai ales cei care construiesc cartiere de o anumită mărime, să se realizeze unui parteneriat care să presupună, între

altele, și construcția de noi unități de învățământ în noile cartiere, sau cel puțin conservarea unor anumite spații pentru construcția ulterioară a acestora.

- De asemenea, este necesară reabilitarea unităților de învățământ, mai ales a celor care au un grad mai ridicat de degradare, sau a celor mai vechi. Deși există deja, de mulți ani, fonduri disponibile pentru reabilitarea și chiar construcția de noi unități de învățământ, și unele dintre acestea au fost accesate cu succes de autoritățile locale, încă există numeroase unități de învățământ, în special în mediul rural, care nu au beneficiat de programe de reabilitare, și oferă condiții deplorabile de învățământ. Asigurarea unor condiții elementare pentru desfășurarea normală a procesului educațional reprezintă premisa de bază pentru orice unitate de învățământ. Îmbunătățirea acestor condiții ar crește și atractivitatea unităților de învățământ în cauză. O soluție pe termen lung, asociată cu cea menționată, este și creșterea gradului de dotare al unităților de învățământ, cu precădere în mediul rural. Deși în unele cazuri dotarea este mai dificilă (de exemplu terenurile de sport sau sălile de gimnastică necesită spații extinse și fonduri consistente), amenajarea unor săli de clasă ca laboratoare sau ateliere școlare se poate realiza cu mai mare ușurință, prin accesarea unor fonduri europene sau guvernamentale.
- Unitățile de învățământ din mediul rural nu trebuie să fie atractive doar pentru elevi, ci și pentru personalul didactic calificat. Acolo unde este necesar, și unde personalul didactic calificat lipsește (la anumite materii), autoritățile locale trebuie să găsească soluții pentru a atrage profesori, învățătoare sau educatoare la unitățile de învățământ din comunele respective, furnizând anumite facilități (transport și cazare gratuite, la modul ideal) pentru acele cadre didactice care ar fi dispuse să vină și să predea în aceste unități de învățământ.
- În vederea prevenirii abandonului școlar, trebuie avută în vedere acordarea de servicii de consiliere elevilor proveniți din medii defavorizate sau cu probleme economice și sociale deosebite. Pentru a crește accesibilitatea la educație, este necesară organizarea transportului cu autobuzele școlare a copiilor din zonele rurale defavorizate, marginalizate sau greu accesibile. Deși autobuzele școlare funcționează deja, ele sunt limitate la o singură comună (sau oraș), și vizează de multe ori doar transportul la școala gimnazială din centrul de comună a elevilor din satele aparținătoare. Elevii de liceu sunt însă de cele mai multe ori obligați să găsească singuri soluții pentru transportul zilnic spre și dinspre liceul unde studiază, sau să găsească cazare în centrele urbane, acolo unde unitatea de învățământ liceal sau profesional nu dispune de internat.

- Pentru a diminua ponderea celor care pleacă să studieze la universități din afara județului Bistrița-Năsăud (inclusiv în străinătate), este necesară creșterea atractivității și competitivității instituțiilor de învățământ universitar din județ. Ele sunt deja destul de competitive la nivel național, însă standardele academice trebuie constant menținute la un nivel foarte înalt, pentru a răspunde exigențelor de pe piața învățământului superior.

b. Sănătate

- În infrastructura de sănătate, este necesară de asemenea reabilitarea unor clădiri care adăpostesc spitale, centre de sănătate, unități medico-sociale, policlinici și cabinete medicale. În privința serviciilor medicale de specialitate, o idee care s-a dovedit utilă și care poate fi aplicată cu succes și în viitor este aceea a caravanelor mobile, care să se deplaseze periodic în satele din județul Bistrița-Năsăud, și în cadrul cărora medicii specialiști să poată acorda consultații persoanelor din aceste localități care au dificultăți în a accesa serviciile de specialitate din orașe. O altă variantă o reprezintă programul de telemedicină, care a funcționat în bune condiții și în perioada de pandemie, dar care are unele limitări inerente.
- În mediul rural, este foarte important ca autoritățile locale să poată acorda facilități (transport, cazare) personalului medical, atât medicilor, cât și personalului sanitar mediu, în vederea unei mai bune acoperiri teritoriale cu servicii medicale primare. Este necesară înființarea cu prioritate a cabinetelor medicale de familie în comunele unde acestea lipsesc și găsirea de spații pentru cabinete medicale în satele aparținătoare, unde medicii să poată consulta periodic pacienții nedeplasabili sau greu deplasabili din aceste sate. În același spirit, este necesară înființarea de cabinete stomatologice și de puncte farmaceutice în comunele unde acestea lipsesc, chiar și cu un program redus, prin furnizarea de spații în regim de comoditate medicilor stomatologi, respectiv farmaciștilor, de către autoritățile locale..

c. Servicii sociale

- Există necesitatea creșterii fondurilor acordate pentru servicii de asistență socială, în detrimentul fondurilor pentru beneficii sociale, care creează dependență. În continuare trebuie făcute eforturi de extindere a acoperirii cu servicii sociale, în special în mediul rural. O soluție binevenită ar fi angajarea de personal calificat în domeniul asistenței sociale, în cadrul Serviciilor Publice de Asistență Socială, în vederea creșterii calității

serviciilor sociale. Una dintre competențele care trebuie dezvoltate pentru SPAS-uri este cea de management al proiectelor, în vederea atragerii de finanțări europene, care să conducă la implementarea unor proiecte cu impact asupra dezvoltării comunităților locale.

- De asemenea, este necesară construcția de noi clădiri destinate serviciilor sociale. Printre altele, ar fi de dorit construcția sau amenajarea de noi cămine publice și cantine sociale în orașele importante ale județului, destinate persoanelor vârstnice vulnerabile. O soluție complexă ar fi combaterea sărăciei și a excluziunii sociale prin accesarea unor programe de finanțare promovate de Uniunea Europeană și de Guvernul României..

d. Sport

- Este pregnantă nevoia de sprijinire a dezvoltării sportului în mediul rural, de exemplu, prin înființarea de asociații sportive care să dezvolte sportul în mediul rural și să atragă copiii spre practicarea sportului sau prin crearea unui protocol între Consiliul Județean, ISJ Bistrița-Năsăud și Facultatea de Educație Fizică și Sport.
- O prioritate absolută trebuie să fie și dezvoltarea infrastructurii sportive, atât în ceea ce privește numărul de baze sportive, cât și în ceea ce privește starea acestora. Trebuie găsite soluții pentru asigurarea unor condiții minime, inclusiv de igienă, în cadrul bazelor sportive, astfel încât copiii să fie atrași de practicarea sporturilor. Și în ceea ce privește sportul de performanță, condițiile ar putea fi îmbunătățite, astfel încât sportivii să beneficieze de condiții similare cu cele ale sportivilor din alte țări. De exemplu, ar trebui create condiții pentru refacerea organismului după efort.
- În privința cabinetului medical sportiv, având în vedere că nu există niciunul la nivelul județului, ar trebui luată în considerare crearea unuia sau mai multor cabinete medicale sportive în cadrul localităților din județ.

e. Agrement

- Din perspectiva agrementului, o propunere ar viza deschiderea de noi pârtii de schi și chiar a noi domenii schiabile în județ, având în vedere cererea existentă, dar și existența condițiilor minime pentru realizarea unor astfel de investiții. De asemenea, în ariile montane, ar fi necesară deschiderea de noi trasee de cicloturism (profitând de existența a numeroase drumuri forestiere), precum și de noi poteci marcate. Pe de altă parte, este

necesară menținerea marcajelor existente, și remarcarea traseelor acolo unde marcajele sunt atât de vechi încât nu mai sunt (aproape deloc) vizibile.

- Infrastructura de agrement nu ar trebui să fie accesibilă doar tinerilor sau locuitorilor din marile orașe. Este necesar ca și oamenii mai în vârstă și locuitorii din mediul rural să poată beneficia de oportunități de agrement, chiar și în localitatea lor de domiciliu. Un prim pas în acest sens ar fi crearea de spații dedicate agrementului, eventual prin transformarea spațiilor verzi existente, sau prin investiții la nivel local în infrastructura de agrement.
- Infrastructura de agrement se concentrează cu precădere în stațiunile turistice din județ și în apropierea acestora, precum și în principalele arii montane ale județului Bistrița-Năsăud. Ar fi necesară diversificarea ofertei de agrement existentă în aceste stațiuni (Sângeorz Băi, Colibița, Figa, Valea Blaznei), care deocamdată se mulțumesc să furnizeze servicii de agrement specializate, de cele mai multe ori strâns legate de specificul stațiunii. Aceste stațiuni ar trebui să vizeze și furnizarea unor servicii de agrement complementare celor existente..

f. Cultură

- Bibliotecile rămân importante și este necesară susținerea lor de către autoritățile locale (în cazul bibliotecilor publice), respectiv de către unitățile de învățământ (în cazul bibliotecilor școlare). În cazul tuturor bibliotecilor, atragerea unui număr mai mare de cititori se poate realiza prin diverse mijloace, precum crearea unor evenimente la bibliotecă (cu adresabilitate largă, sau strict pentru cititorii de o anumită vârstă, de exemplu cei mai tineri), sau digitalizarea unei părți a volumelor și publicațiilor existente. Deja multe publicații sunt disponibile online, iar aceasta se pare că este tendința care va caracteriza piața de carte și în viitor, având în vedere că unele publicații apar doar în format digital și se renunță uneori complet la formatul fizic, clasic. În acest sens, ar fi foarte util dacă bibliotecile ar putea continua politica de deschidere spre online, și ar putea amenaja săli cu rețele de calculatoare, de unde să se acceseze diferite volume, disponibile în format digital.
- Pe de altă parte, mai ales în mediul rural, fondul de carte este unul învechit și neatrăgător pentru majoritatea cititorilor, în special cei tineri. În momentul de față, scăderea numărului de cititori este o consecință a tendinței generale de îmbătrânire demografică și, mai periculos, a dezinteresului tot mai mare a tinerilor față de carte, în general, în favoarea altor forme ale culturii, audio și video, mai ușor de accesat și de înțeles. Este

așadar imperios necesar ca tinerii să se regăsească la rândul lor în spațiile bibliotecilor, ceea ce sugerează o adaptare și chiar o reinventare a acestora, prin furnizarea de volume noi, de maxim interes pentru tineri, dar și a unor alte forme de cultură (proiecții de filme, sau de spectacole vizual-auditive, în parteneriat cu alte instituții culturale), care să-i determine pe cei tineri să devină parteneri stabili ai bibliotecilor publice sau școlare..

g. Religie

- Construcția de noi lăcașuri de cult în zonele rezidențiale mai noi și unde locuitorii nu beneficiază de o infrastructură religioasă adecvată este un aspect de care reprezentanții cultelor, în parteneriat cu autoritățile locale, trebuie să țină cont.
- În ceea ce privește lăcașurile de cult aparținând Bisericii Evanghelice de Confesiune Augustană, pe lângă reprezentanții acestui cult, există numeroase organizații non-guvernamentale, asociații și fundații, constituite de multe ori din fii ai satului răspândiți prin lumea largă (dar preponderent în Germania), care contribuie material la întreținerea acestora. Întrucât aceste lăcașuri de cult reprezintă și monumente istorice și atracții turistice, ar fi de dorit ca și autoritățile abilitate, locale, județene și centrale, să continue să aibă contribuții semnificative la păstrarea în cele mai bune condiții a acestor lăcașuri de cult, care fac deja parte din patrimoniul național construit.
- Sinagoga existentă în Bistrița este la rândul ei întreținută din fonduri dintre cele mai diverse, având în vedere că actuala comunitate evreiască este extrem de redusă numeric. Și aceasta are statut de monument istoric și importanță turistică, deși este mai rar accesată de turiști comparativ cu bisericile evanghelice. În acest sens, ar trebui să existe o deschidere mai mare a administratorului sinagogii către fenomenul turistic, prin crearea unor pagini web, lansarea unor campanii de informare a potențialilor turiști, și parteneriate cu principalul punct și oficiu de informare turistică din municipiul Bistrița, pentru ca sinagoga să reintre în circuitul turistic cultural din cadrul orașului.
- Educația religioasă a tinerilor (și nu numai a lor) este una dintre misiunile care revin tuturor reprezentanților cultelor. Această educație trebuie să se bazeze pe valorile tradiționale și pe credință, dar trebuie să aibă în vedere și progresul tehnologic, noile tendințe din societate, precum și interesele și dorințele de emancipare ale generației tinere, pentru a nu crea o fractură și mai mare între diferitele culte și organizații religioase și generația tânără..

h. Ordine publică și intervenții în situații de urgență

- Clădirile care adăpostesc instituțiile de ordine publică, securitate, pază și protecție și intervenții în situații de urgență, trebuie reabilitate și re tehnologizate, respectiv dotate cu aparatură de ultimă generație, pentru a răspunde cât mai eficient noilor provocări din societate. În unele cazuri, trebuie găsite soluții de relocare a anumitor instituții, sau construcția de sedii noi, adecvate, pentru acestea.
- Sunt necesare investiții pentru a atrage personal în special pentru a asigura un management eficient în cazul Serviciul Voluntar pentru Situații de Urgență.
- Este necesară asigurarea de fonduri de către autoritățile locale pentru a fi posibilă achiziționarea unor echipamente speciale, necesare pentru a participa la intervenții, pentru a îmbunătăți starea fizică și morală a echipamentului de alarmare.

6. Infrastructuri tehnice majore

a. Gospodărirea apelor

Îmbunătățirea calității apelor de suprafață și a apelor subterane în județul Bistrita Nasaud , prin acțiuni de:

- încadrare în standardele de calitate a emisiilor de impurificatori din apele uzate evacuate de diversele unități socio-economice în emisarii naturali și / sau în rețelele de canalizare a localităților;
- respectare a termenelor de realizare a rețelelor de canalizare și stații de epurare, conform programului de implementare a Directivei 91/271/CEE privind epurarea apelor uzate urbane;
- aplicare a măsurilor pentru atingerea standardelor europene în domeniu, Conform Directivei Cadru în domeniul apelor (2000/60/EC), toate apele din România trebuie să atingă "starea bună" (respectiv clasele de calitate I și II);
- implementare a măsurilor identificate în Planul Local de Acțiune pentru Mediu al Județului Bistrita Nasaud ;
- extinderi și modernizări în scopul obținerii unor randamente de funcționare superioare în cadrul serviciilor de gospodărie comunală, respectiv stațiile de epurare existente ;
- re tehnologizări la stațiile de epurare ale agenților economici
- realizarea și reabilitarea unor stații de epurare pentru localitățile urbane și rurale
- respectarea și aplicarea Planului Național de Reducere a Poluării cu Nitrați a Apelor Subterane.

b. Sisteme de alimentare cu apă și canalizare

- reabilitarea și modernizarea rețelelor de canalizare și a stațiilor de epurare din localitățile urbane în condițiile stipulate în Capitolul 22 din Tratatul de Aderare
- realizarea sistemelor de canalizare a apelor uzate în localitățile rurale care au sistem de alimentare cu apă;
- instaurarea și păstrarea zonelor de protecție sanitară cu regim sever la sursele de apă, micșorând astfel gradul de vulnerabilitate la poluare al acestora;
- asigurarea tratării apei prelevată din sursele de suprafață pentru alimentarea localităților rurale;
- Asigurarea calității surselor de apă pentru sistemul zonal de alimentare cu apă
- Retehnologizarea stațiilor de tratare a apei pentru potabilizare, întreținerea și reabilitarea rețelei de distribuție a apei, măsuri active de control al pierderilor de apă din sistem.
- Reabilitarea rețelelor de distribuție apă, rețele de canalizare, stații de pompare apă uzate, bransamente, racorduri existente;
- Extinderea zonei de servicii pentru asigurarea alimentării cu apă potabilă a populației în procent de 100%, reabilitarea captării de apă), măsuri active de control al pierderilor de apă din sistem.
- Realizarea sistemelor de canalizare în aglomerări sub 2.000 locuitori echivalenți. Deși nu au fost incluse în programul de investiții, există posibilitatea de creare a unor scheme regionale la scară mai redusă pentru colectarea și tratarea apelor uzate.

c. Rețele de transport gaze naturale

- Creșterea numărului de locuințe din mediul urban și rural conectate la rețelele existente
- Extinderea rețelelor de transport în zonele rurale care nu sunt racordate la sistemul de distribuție de gaze al județului
- Extinderea rețelelor de distribuție gaze naturale în zonele rurale ale județului care nu beneficiază de această infrastructură
- Investiții în infrastructura de transport gaze naturale, stații de reglare, măsurare și rețele de distribuție existente

Pentru localitățile cu distribuții de gaze, existente, se propune:

- înlocuiri de conducte – rețele de distribuție și branșamente acolo unde este cazul, din fondurile de investiții și reparații capitale;
- executarea lucrărilor de revizii la 10 ani și cele de verificare la 2 ani a instalațiilor interioare de gaze, la toate punctele de ardere;
- extinderea rețelilor de gaze către noi consumatori casnici și social-edilitari în localitățile racordate la rețelele de gaze.
- se propun conducte de transport gaze de înaltă presiune și stațiile de reglare măsurare aferente localităților propuse a fi racordate la rețelele de gaze naturale.

d. Energie regenerabilă

- Program PV pe acoperișuri publice („Rooftop public”) cu baterii și stații de încărcare EV.
- Parcuri PV comunale/zonale (1–5 MW) pe terenuri neproductive.
- Biogaz/biometan din ferme agricole și zootehnice, utilizat pentru cogenerare sau injecție în rețea.
- Microhidro cu standard ecologic ridicat, prioritizat pe cursuri cu impact redus.
- Pompe de căldură și rețele termice mici („micro-SDG”) pentru campusuri publice.
- Proiecte hibride PV + baterii la stații de apă-canal, centre logistice, iluminat public.
- Platformă județeană pentru agregare și achiziții verzi (multi-UAT).

e. Distribuția energiei electrice

- Îmbunătățirea și dezvoltarea surselor de producere a energiei electrice regenerabile
- Modernizarea și extinderea rețelilor de distribuție a energiei electrice
- Stații de transformare vor fi supuse unor lucrări de rețehnologizare și modernizare
- În dezvoltarea rețelilor de medie și joasă tensiune se preconizează următoarele:
- Electrificarea localităților rurale neelectrificate încă și extinderea rețelilor în localități parțial electrificate.
- Înlocuirea rețelilor electrice aeriene de joasă tensiune de tip clasic, neizolate cu conductoare izolate torsadate.
- Modernizarea rețelei de iluminat public. Informatizarea gestiunii clienților și îmbunătățirea sistemului de măsurare a energiei electrice..

e. Îmbunătățiri funciare

- reabilitarea și modernizarea sistemelor de irigații și drenaj pe suprafețe compacte, vizând în perspectivă cel puțin 2.000–3.000 ha de teren arabil;
- lucrări antierozionale pe suprafețele colinare și montane expuse (peste 60.000 ha cu risc mediu și ridicat), prin perdele forestiere, împăduriri și terasări;
- măsuri de protecție împotriva inundațiilor: consolidarea digurilor, extinderea zonelor de retenție și modernizarea acumulărilor, cu impact asupra celor 12.000 ha vulnerabile din lunci;
- valorificarea fondului pastoral prin lucrări de întreținere și modernizare pe cel puțin 50.000 ha de pășuni și fânețe degradate, pentru susținerea sectorului zootehnic;
- crearea și sprijinirea organizațiilor de utilizatori ai apei (OUAI), esențiale pentru funcționarea sistemelor de irigații și atragerea de finanțări;
- digitalizarea bazei de date privind amenajările funciare, pentru planificarea și monitorizarea intervențiilor..

f. Salubritate și managementul deșeurilor

- intensificarea accesării fondurilor europene pentru proiectele din acest domeniu;
- intensificarea acțiunilor de îndrumare și control privind:
 - respectarea de către administrația publică locală a legislației din domeniul gestionării deșeurilor (cu accent pe aplicarea principiului “plătești pentru cât arunci” și colectarea selectivă);
 - aplicarea responsabilității extinse a producătorului prin verificarea modului în care operatorii economici care introduc pe piață produse ambalate în ambalaje reutilizabile realizează programul de colectare a ambalajelor reutilizabile de pe piață și informarea consumatorilor cu privire la acesta;
 - prin verificarea modului în care operatorii economici generatori de deșeurii elaborează și implementează programe de prevenire a generării deșeurilor;
 - prin verificarea modului în care sunt respectate cerințele privind gestionarea deșeurilor din construcții și desființări;
- acordarea de facilități fiscale operatorilor economici care activează în domeniul colectării/valorificării acelor tipuri de deșeurii mai puțin atractive din punct de vedere al rentabilității economice.

- Încurajarea reutilizării și/sau a reparării produselor defecte sau a componentelor acestora prin acordarea de facilități fiscale operatorilor economici din domeniu sau prin sprijinirea ori înființarea unor centre și rețele acreditate de reparare și de reutilizare;
- Încurajarea valorificării deșeurilor și reducerea cantităților de deșeuri eliminate prin depozitare prin promovarea compostării individuale în zona rurală;

g. Telecomunicații

- Creșterea calității serviciilor de telecomunicații prin modernizarea rețelelor. Societățile de telecomunicații de pe raza județului duc o politică ce vizează creșterea calității serviciilor, a eficienței economice, a vânzărilor și relațiilor cu clienții. În acest sens, Direcția de Telecomunicații a urmărit să modernizeze rețelele în scopul aducerii acestora la parametri tehnici necesari.
- Sunt prevăzute instalarea atât a unor rețele telefonice noi cât și înlocuirea celor vechi, precum și îmbunătățirea și extinderea serviciilor de telecomunicații.

7. Patrimoniu

Reactualizarea și corelarea documentațiilor de urbanism

- În condițiile în care numeroase unități administrativ-teritoriale nu dispun de PUG-uri actualizate, se impune accelerarea procesului de revizuire și corelare a acestora, cu respectarea legislației în vigoare pentru delimitarea Zonelor Construite Protejate (ZCP) și stabilirea reglementărilor aferente în cadrul Regulamentelor Locale de Urbanism. Delimitarea Zonelor de protecție ale monumentelor istorice și a ZCP-urilor trebuie realizată pe baza reperelor topografice, geografice și urbanistice, asigurând astfel conservarea integrată a monumentelor și a contextului lor construit sau natural, în conformitate cu prevederile Legii nr. 422/2001. În acest sens, este necesară elaborarea de PUZ-uri pentru centrele istorice ale localităților, cu rol în protejarea și revitalizarea fondului construit, în amenajarea spațiilor publice și în stabilirea priorităților de restaurare.
- Ca măsură complementară, este prioritară realizarea unei baze de date informatizate la nivel județean pentru patrimoniul construit și mobil, care să sprijine stabilirea priorităților de intervenție și alocarea finanțărilor, cu accent asupra obiectivelor aflate în stare de degradare avansată sau precolaps. În paralel, proiectele de punere în valoare a patrimoniului trebuie corelate cu patrimoniul imaterial și cu specificul peisajelor culturale locale, integrând tradițiile și obiceiurile comunităților. Conștientizarea comunităților locale asupra valorii patrimoniului, urmată de acțiuni de punere în siguranță și ulterior de restaurare, reprezintă o etapă esențială pentru protecția și revitalizarea obiectivelor emblematice ale fiecărei localități.
- De asemenea, se impune formarea la nivel local a competențelor în meserii tradiționale necesare restaurării construcțiilor, valorificarea arhitecturii rurale in situ, monitorizarea calității peisajelor naturale și culturale și realizarea unor trasee cultural-peisagistice care să integreze drumuri istorice și puncte de belvedere. Echiparea edilitară a satelor cu

valoare culturală și reabilitarea căilor de acces către obiectivele de patrimoniu, cu respectarea contextului natural și vernacular, completează direcțiile prioritare de intervenție.

Conservarea și reabilitarea patrimoniului construit și arheologic.

- Prioritatea o constituie intervențiile asupra obiectivelor de valoare națională și internațională, în special cele incluse pe lista indicativă UNESCO („Frontiers of the Roman Empire – Dacia”), pentru care se impune implementarea unor standarde ridicate de protecție și management integrat. În paralel, este necesară intervenția sistematică asupra ansamblurilor istorice rurale aflate în stare de degradare, prin măsuri de sprijin financiar și prin elaborarea de ghiduri de bună practică adresate comunităților locale.
- Pentru o gestionare coerentă, delimitarea zonelor de protecție aferente monumentelor istorice și a zonelor construite protejate trebuie realizată în conformitate cu legislația în vigoare, cu scopul de a asigura atât conservarea monumentului, cât și a cadrului său construit și natural. Realizarea de PUZ-uri dedicate centrelor istorice urbane și rurale va permite atât protejarea fondului construit, cât și amenajarea coerentă a spațiilor publice și stabilirea priorităților de restaurare.
- O direcție complementară constă în dezvoltarea unei baze de date informatizate privind patrimoniul construit și mobil, care să sprijine planificarea intervențiilor și a finanțărilor, cu prioritate pentru obiectivele aflate în pericol de degradare, precolaps sau colaps. În același timp, proiectele de conservare trebuie corelate cu valorificarea patrimoniului imaterial și cu protejarea peisajelor culturale caracteristice zonelor etnografice. Pentru aceasta, este esențială formarea de competențe locale în meserii tradiționale, utilizarea materialelor locale și punerea în valoare a arhitecturii rurale tradiționale.
- De asemenea, sunt necesare programe de monitorizare a calității peisajelor culturale și naturale, marcarea traseelor cu valoare istorică și peisageră (drumuri romane, medievale), precum și echiparea edilitară prioritară a satelor situate în zone de patrimoniu. Îmbunătățirea accesului către obiective, prin reabilitarea drumurilor de acces cu materiale adaptate contextului natural și prin păstrarea traseelor vernaculare, constituie o măsură complementară pentru integrarea patrimoniului în procesele de dezvoltare durabilă.

Revitalizarea zonelor construite protejate și a peisajelor culturale.

- Revitalizarea zonelor construite protejate și a peisajelor culturale presupune integrarea reglementărilor urbanistice care să prevină alterarea prin intervenții arhitecturale incompatibile, cu respectarea legislației în vigoare privind delimitarea și reglementarea Zonelor Construite Protejate. Delimitarea zonelor de protecție pentru monumente și ansambluri istorice, pe baza reperelor topografice, geografice și urbanistice, constituie o condiție esențială pentru conservarea integrată și valorificarea cadrului construit și natural. Acest demers trebuie dublat de realizarea de PUZ-uri pentru centrele istorice urbane și rurale, care să asigure protejarea fondului construit, amenajarea coerentă a spațiilor publice și stabilirea priorităților de restaurare.
- În paralel, este necesară crearea unei baze de date informatizate pentru patrimoniul construit și mobil, în vederea prioritizării intervențiilor, cu accent pe obiectivele aflate în pericol de degradare sau precolaps. Programele de punere în valoare a patrimoniului construit vor fi corelate cu patrimoniul imaterial și cu identitatea culturală a fiecărei zone etnografice, prin încurajarea utilizării materialelor locale și prin revitalizarea

meșteșugurilor tradiționale. Aceste măsuri contribuie la menținerea caracterului identitar al comunităților rurale și la dezvoltarea unor produse de agroturism și ecoturism sustenabile.

- De asemenea, revitalizarea peisajelor culturale presupune monitorizarea calității mediului construit și natural, prevenirea fragmentării terenurilor prin parcelări necontrolate, precum și reluarea traseelor istorice sau de peisaj. Amenajarea de puncte de belvedere și reabilitarea drumurilor de acces, cu materiale adaptate contextului local, sunt măsuri esențiale pentru valorificarea peisajelor culturale și pentru integrarea acestora în circuite turistice. Totodată, echiparea edilitară prioritară a localităților situate în zone cu peisaje valoroase asigură o dezvoltare coerentă, în care resursele culturale și naturale sunt protejate și puse în valoare.

Protecția și transmiterea patrimoniului imaterial.

- Protecția și transmiterea patrimoniului imaterial reprezintă o prioritate strategică, în condițiile în care tradițiile, meșteșugurile și repertoriul folcloric sunt supuse presiunilor generate de schimbările sociale și de fenomenul globalizării. Pentru susținerea acestora, se impune dezvoltarea de programe educaționale și culturale adaptate comunităților locale, în vederea consolidării identității și a asigurării transmiterii intergeneraționale. Proiectele de punere în valoare a patrimoniului imaterial trebuie corelate cu patrimoniul construit, prin delimitarea zonelor protejate și prin reglementări urbanistice specifice, integrate în documentațiile de tip PUG și PUZ.
- O componentă importantă o constituie realizarea unei bănci de date informatizate care să documenteze patrimoniul imaterial la nivel județean și să permită stabilirea priorităților de sprijin și finanțare. În acest context, zonele etnografice cu tradiții încă active devin repere pentru integrarea patrimoniului imaterial în peisaje culturale, prin valorificarea obiceiurilor locale, a meșteșugurilor tradiționale și a manifestărilor artistice comunitare. Parteneriatele între instituțiile publice, administrațiile locale și mediul asociativ sunt esențiale pentru implementarea unor programe de salvagardare și revitalizare, capabile să asigure transmiterea patrimoniului în context contemporan.
- Totodată, revitalizarea patrimoniului imaterial trebuie să fie susținută prin ghiduri de bună practică și prin sprijin pentru formarea în meserii tradiționale, cu rol dublu – conservarea valorilor culturale și crearea de locuri de muncă. Conștientizarea comunităților față de unicitatea și importanța patrimoniului lor constituie o premisă pentru dezvoltarea unor produse culturale, turistice și educaționale integrate, care să valorifice resursele identitare și să contribuie la coeziunea socială.

Consolidarea capacității instituționale și financiare.

- Consolidarea capacității instituționale și financiare constituie o condiție esențială pentru protecția și valorificarea patrimoniului construit, arheologic și peisager, mai ales în unitățile administrativ-teritoriale cu densitate mare de obiective culturale, unde resursele administrative locale sunt depășite de complexitatea gestionării. În acest sens, este necesară crearea unor mecanisme județene de coordonare, capabile să integreze reglementările urbanistice privind delimitarea Zonelor Construite Protejate și Zonelor de protecție ale monumentelor istorice, conform cadrului legislativ în vigoare. Documentația PATJ va integra aceste prevederi prin corelarea cu PUG-urile și PUZ-urile existente și va formula direcții pentru actualizările viitoare.

- Totodată, o prioritate o reprezintă realizarea de PUZ-uri pentru centrele istorice, sprijinite prin fonduri județene, naționale și europene, care să asigure punerea în valoare a patrimoniului construit și amenajarea coerentă a spațiilor publice. Crearea unei bănci de date informatizate pentru patrimoniul construit și mobil la nivel județean constituie un instrument de planificare financiară și instituțională, permițând stabilirea priorităților de intervenție, cu accent pe obiectivele aflate în pericol de degradare. Acest mecanism va fi completat de programe de formare profesională în meserii tradiționale, consolidând astfel resursele umane locale implicate în conservarea patrimoniului.
- O altă direcție strategică o constituie dezvoltarea unor proiecte integrate care să valorifice patrimoniul construit și imaterial în cadrul peisajelor culturale. Prin atragerea de resurse europene și crearea de parteneriate interinstituționale și comunitare, aceste proiecte vor sprijini atât protecția patrimoniului, cât și dezvoltarea socio-economică locală. În acest cadru, echiparea edilitară și îmbunătățirea accesibilității către obiectivele de patrimoniu devin priorități pentru integrarea lor în circuite culturale și turistice, asigurând astfel un impact durabil asupra comunităților.

Managementul riscurilor naturale.

- Managementul riscurilor naturale constituie o direcție strategică în condițiile vulnerabilităților recurente din zonele de luncă și colinare, unde excesul de umiditate, bălțirile și eroziunea de suprafață afectează atât comunitățile locale, cât și patrimoniul construit și arheologic. Este necesară integrarea acestor probleme în documentațiile de urbanism (PUG și PUZ), prin delimitarea zonelor de risc și prin reglementări specifice de construire și utilizare a terenului. Documentația PATJ va avea rol director, preluând prevederile existente și formulând propuneri pentru elaborările viitoare.
- Măsurile prioritare includ realizarea de PUZ-uri pentru localitățile cu zone protejate vulnerabile la riscuri naturale, corelate cu lucrări de consolidare a versanților și de ameliorare hidrotehnică. În paralel, este necesară realizarea unei bănci de date informatizate care să documenteze obiectivele de patrimoniu expuse riscurilor, facilitând stabilirea priorităților de intervenție și finanțare. Programele de punere în siguranță și restaurare trebuie să se concentreze asupra monumentelor emblematice aflate în pericol, urmând să fie sprijinite prin mecanisme de finanțare națională și europeană.
- De asemenea, managementul riscurilor naturale trebuie corelat cu protecția peisajelor culturale, prin monitorizarea calității mediului, conștientizarea comunităților locale și implementarea de programe de prevenire. În acest cadru, echiparea edilitară adaptată și îmbunătățirea infrastructurii de acces către obiectivele de patrimoniu constituie măsuri complementare pentru reducerea vulnerabilității și asigurarea unei dezvoltări integrate. Astfel, protecția patrimoniului construit și arheologic se realizează într-un cadru coerent, care ține cont atât de valorile identitare, cât și de procesele naturale ce le pot afecta.

8. Mediu și riscuri

a. Riscuri naturale

- Aplicarea corectă a lucrărilor agrotehnice, o limitare a defrișărilor (mai ales pe versanți) astfel încât eroziunea solului să fie redusă la o rată cât mai apropiată de cea naturală. În ceea ce privește excesul de umiditate, se impune executarea și extinderea lucrărilor de

drenaj și adoptarea unor soluții constructive care să faciliteze drenajul excesului de umiditate.

- Stabilizarea versanților afectați de procese geomorfologice accelerate.
- Asigurarea accesului public la informațiile referitoare la bonitatea solurilor de pe teritoriul județului (fișe de bonitate, hărți de bonitate, studii pedologice, etc.), în vederea corelării dintre pretabilitatea naturală și utilizarea antropică.
- Limitarea extinderii intravilanelor în arealele naturale cu valoare de biodiversitate ridicată.
- Prioritizarea utilizării terenurilor prin reintegrare peisagistice și ambientale a terenurilor degradate
- Eradicarea sau controlul mecanic al speciilor invazive
- Reintroducerea speciilor locale adaptate după îndepărtarea celor invazive (ex. salcia albă, stejarul brumăriu, plante erbacee locale); refacerea echilibrului ecologic și a acoperirii vegetale, pentru a preveni reinviaza
- Campanii locale de informare a populației, fermierilor, administrației locale, privind: identificarea speciilor invazive; pericolul ecologic și sanitar (ex. alergii); obligațiile legale (ex. Legea 62/2018 privind combaterea ambroziei).
- Reglementarea plantărilor ornamentale cu specii invazive (ex. interzicerea folosirii speciei *Ailanthus* în zonele urbanizate)
- Reducerea numărului de inundații și viituri: Defrișările din zonele montane și gestionarea necorespunzătoare a albiilor râurilor duc la viituri frecvente. Este esențială supravegherea managementului forestier și întreținerea cursurilor de apă pentru a diminua acest risc.
- Atenuarea viiturilor de tip flash-flood: Amenajările hidrotehnice mici, cum ar fi barajele, sunt necesare pentru a atenua undele de viitură în bazinele hidrografice torențiale și pentru a preveni alunecările de teren.
- Îmbunătățirea sistemelor de monitorizare și avertizare: Modernizarea sistemelor de prognoză și avertizare timpurie, precum și instalarea stațiilor automate, sunt esențiale pentru reducerea timpului de răspuns și protejarea populației în caz de fenomene extreme.
- Reglementarea construcțiilor în zonele inundabile: Interzicerea construcțiilor în zonele de risc și aplicarea strictă a autorizațiilor de construire sunt esențiale pentru a preveni expansiunea urbană în zonele inundabile și pentru a educa comunitățile cu privire la pericolele hidrologice.
- Strategii și planuri locale pentru adaptarea la schimbările climatice: Elaborarea și implementarea unor planuri de acțiune la nivel local, care să vizeze adaptarea și atenuarea efectelor schimbărilor climatice prin măsuri concrete și personalizate pentru fiecare comunitate.
- Monitorizarea și prevenirea stresului termic: Implementarea unor sisteme performante de monitorizare a climei urbane și elaborarea de hărți cu puncte de prim-ajutor în caz de stres termic, alături de îmbunătățirea avertizărilor în caz de fenomene meteorologice extreme.
- Reabilitarea termică și structurală a clădirilor: Pentru clădirile existente, adoptarea soluțiilor de tip „cool roofs” și reabilitarea termică pentru a reduce stresul termic, iar pentru construcțiile noi, integrarea soluțiilor de tip „cool/green roofs” încă din faza de proiectare.
- Adaptarea sistemului medical la schimbările climatice: Pregătirea sistemului medical pentru a face față incidenței crescute a bolilor tropicale și a altor probleme de sănătate

asociate temperaturilor extreme, în paralel cu îmbunătățirea infrastructurii de sănătate publică.

b. Factorii de mediu

- Reducerea poluării datorată traficului rutier prin metode directe sau indirecte (transport în comun, piste velo, transport ecologic, infrastructură, centuri de ocolire);
- Schimbarea metodelor de încălzire tradițională a gospodăriilor din zona rurală (sobe tradiționale) cu sobe modernizate care folosesc drept combustibil pește și care au randamente de ardere mari și emisii de poluanți mai reduse;
- Prevederea de instalații de reținere, captare, stocare a substanțelor poluante (filtre electrostatice, arzătoare cu NOx redus, scrubere, etc.);
- Creșterea gradului de reprezentativitate a rețelei de monitorizare;
- Actualizarea și implementarea Planului de menținere a calității aerului, pentru menținerea/îmbunătățirea calității aerului în județ.
- Creșterea gradului de conectare a populației la sistemele centralizate de colectare și tratare a apelor uzate;
- Extinderea sistemelor de monitorizare a calității mediului acvatic, în special a celui subteran, prin implementarea la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale a unor foraje/puturi de supraveghere calitativă a apei care să surprindă rapid eventualele deteriorări ale fondului hidric natural (elemente chimice vizate: nitrați, cloruri, sulfati);
- Multiplicarea acțiunilor de monitorizare a mediului hidric, efectuarea unor controale periodice cu frecvență mai mare, identificarea surselor de poluare difuze și punctiforme care printr-o evidență mai riguroasă să conducă la stabilirea de măsuri ce să asigure creșterea stării calitative a corpurilor de apă la nivelul asociat stării ecologice „bune”;
- Măsuri de protecție a corpurilor de apă lacustre, împotriva unor potențiale activități cu efecte negative asupra calității apei, în cazul în care acestea se constituie ca și sură de apă pentru sistemele de alimentare hidro-edilitare.
- Îmbunătățirea infrastructurii pentru colectarea separată a deșeurilor și monitorizarea modului în care populația aplică noile prevederi de colectare separată valabile din 1 iulie 2019;
- Accesarea de fonduri pentru implementarea unor proiecte care să vizeze tratarea biodeșeurilor;
- Identificarea unei locații optime în vederea amplasării unei noi facilități pentru eliminarea deșeurilor.
- Finalizarea ecologizării fostelor depozite de deșeuri care reprezintă surse de poluare a mediului și pericol pentru sănătatea populației.
- Realizarea de campanii de informare și educarea populației privind reciclarea deșeurilor și stimularea scăderii cantității de deșeuri generate în rândul populației..

c. Arii naturale protejate și biodiversitate

- Management optimizat al ariilor naturale protejate fără plan de management;
- Elaborarea planurilor de management pentru toate ariile naturale protejate din județ și avizarea planurilor de management ce sunt în curs de elaborare;

- Precizarea explicită a măsurilor de conservare în cadrul planurilor de management și aplicarea acestora;
- Inventarierea continuă a speciilor protejate;
- actualizarea și constituirea unei baze de date integrată cu toate categoriile de arii naturale protejate, atât de interes internațional, național, comunitar cât și județean/local, cu precizarea în mod explicit a obiectivelor de conservare ale acestora;
- acțiuni de promovare a ariilor naturale protejate, propunere venită pe fondul unei informări lacunare/precare a publicului larg legată de respectarea unui comportament adecvat acestor tipuri de areale;
- acțiuni de informare și conștientizare a comunităților locale implicate privind beneficiile asociate ariilor naturale protejate, a serviciilor de ecosisteme oferite de către acestea, a activităților permissive/restrictive în interiorul ariilor protejate, în funcție de obiectivele de management ale acestora etc.;
- stimularea ofertei ecoturistice a destinațiilor ecoturistice existente (Țara Hațegului-Retezat), asociată cu practicarea unui ecoturism și turism lent (slow tourism);
- redobândirea statutului de rezervație a biosferei Retezat;
- armonizarea reglementărilor ariilor protejate cu documentațiile de planificare la nivel local și județean și stabilirea unor coordonate strategice la nivel județean în funcție de restricțiile pe care legislația privind protecția naturii sau planurile de management în vigoare le impun..

d. Riscuri naturale și tehnologice

- Reconstrucția ecologică a arealelor afectate de poluarea datorată activităților petroliere din trecut;
- Respectarea normelor de exploatare tehnică a instalațiilor care utilizează substanțe chimice periculoase și pot produce accidente tehnologice sau fenomene de poluare accidentală;
- Respectarea normelor de exploatare tehnică a instalațiilor care utilizează substanțe chimice periculoase și pot produce accidente tehnologice sau fenomene de poluare accidentală;
- Acțiuni de informare a populației privind riscurile antropice și tehnologice.
- Creșterea capacității de adaptare instituționale și autonome la posibilitatea apariției alunecărilor de teren noi și în caz de reactivare a celor vechi și asigurarea unui comportament adecvat în cazul producerii evenimentelor de alunecare.
- -Creșterea gradului de conștientizare și informare a populației de toate vârstele pentru riscul la care sunt expuși precum și a regulilor de comportament în momentul apariției evenimentelor de alunecare;
- -Realizarea studiilor geotehnice înaintea realizării unor construcții în zonele cu potențial mediu și mediu-mare de producere a alunecărilor de teren, cu scopul identificării necesității realizării unor măsuri de amenajare a versanților înaintea construirii.
- -Obligativitatea realizării studiilor geotehnice de stabilitate (realizate de firme specializate) în momentul realizării unor construcții noi sau a reabilitării unor deja existente și impunerea unor amenzi în momentul în care obligații nu sunt respectate..
- Ecologizarea arealelor afectate de activitățile miniere
- Limitarea proceselor erozionale și de creștere a debitului solid prin stabilizarea haldelor.

9. Zonificare și context teritorial

- Întărirea capacității administrative, operaționale și financiare a structurilor asociative ale UAT-urilor, în special a asociațiilor de dezvoltare intercomunitară și a grupurilor de acțiune locală, pentru a sprijini cooperarea și dezvoltarea teritorială integrată.
- Înființarea și operaționalizarea zonei metropolitane a municipiului Bistrița, cu accent pe domenii strategice precum mobilitatea, dezvoltarea economică și turistică sau planificarea spațială.
- Consolidarea capacității de polarizare a orașelor mici din județ și întărirea legăturii acestora cu zonele rurale adiacente pe care le deserveșc.
- Accelerarea implementării Programului Național de Cadastru și Carte Funciară la nivel județean, ca fundament esențial pentru o planificare echilibrată și predictibilă a dezvoltării.
- Trecerea de la expansiunea urbană necontrolată la o planificare coerentă bazată pe conceptul de oraș compact, în care extinderea intravilanului este corelată cu dinamica populației rezidente și cu nevoile reale de dezvoltare.
- Conservarea rezervelor de teren agricol, în special a celor situate în proximitatea centrelor urbane și a coridoarelor de transport, concomitent cu creșterea calității terenurilor prin lucrări de îmbunătățiri funciare care să reducă efectele eroziunii, alunecărilor de teren sau excesului de umiditate.
- Ecologizarea și valorificarea siturilor contaminate sau potențial contaminate, prin soluții precum împădurirea ori amenajarea de parcuri pentru producerea energiei regenerabile.
- Creșterea suprafețelor împădurite în zonele deficitare, înființarea de perdele forestiere de protecție și conservarea fondului forestier existent, inclusiv a pădurilor aflate în proprietate privată.
- Conservarea biodiversității și limitarea fragmentării habitatelor naturale, în special în cadrul siturilor Natura 2000, cu o atenție deosebită asupra marilor proiecte de infrastructură..

10. Capacitate administrativă

- Diversificarea surselor de venit la nivel local și consolidarea capacității de colectare
- Eficientizarea bugetelor locale prin prioritizarea investițiilor și optimizarea cheltuielilor curente
- Creșterea volumului de investiții publice
- Consolidarea capacității administrative, inclusiv prin simplificarea procedurilor și dezvoltarea serviciilor digitale
- Reducerea birocrăției și creșterea transparenței decizionale a autorităților administrației publice
- Consolidarea colaborării la nivelul unităților administrativ-teritoriale
- Formularea și implementarea unei abordări integrate pentru dezvoltarea teritorială a județului Bistrița-Năsăud.

SURSE BIBLIOGRAFICE

Studiile de fundamentare realizate în Etapa 1